

**MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION
“1 DECEMBER 1918” UNIVERSITY OF ALBA IULIA
FACULTY OF ORTHODOX THEOLOGY**

DOCTORAL THESIS

SUMMARY

SCIENTIFIC COORDINATOR:

Priest Professor PhD George Remete

PhD STUDENT:

Priest Adrian Cebotari

Alba Iulia

2014

**MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION
“1 DECEMBER 1918” UNIVERSITY OF ALBA IULIA
FACULTY OF ORTHODOX THEOLOGY**

***ATHEISM AS A MATTER
OF THEOLOGY
IN POST-SOVIET RUSSIA***

SUMMARY

SCIENTIFIC COORDINATOR:

Priest Professor PhD George Remete

PhD STUDENT:

Priest Adrian Cebotari

Alba Iulia

2014

CONTENTS

FOREWORD	1
I. The Atheism in the Court of History	7
1. The Atheism. Delimitation and Definition	7
2. The Atheism in the Ancient Philosophy	10
2.1. The Representatives of the School of Miletus	10
2.2. Atheistic Attitudes to the Pythagoreans, Atomists and Sophists	14
3. Pre-atheism and Atheism in Oriental Cultures	29
3.1. Theism and Atheism in Ancient Chinese Culture	29
3.2. The Indian Materialist School of Carvaka	34
4. The Renaissance – a "Fertile Soil" of the Idea of Man without God	37
5. The Protestantism – Dialectical Matrix of Atheism	42
6. The Contribution of the Modern Philosophy to the Restoration of Materialism	50
7. The French Revolution – Symbol of God's "Death"	59
Conclusion	63
II. Russia, an ideological perspective	69
1. Marx and Engels or <i>The Act of Explicit Condemnation of God</i>	70
2. Incursion in Pre-Soviet Atheism	78
2.1. The Relationship between Church and State in Tsarist Russia	78
2.2. The Precursors of Russian Communism. From Theory to Attitude	81
3. <i>The Rate of Theology in Pre-Soviet Russia</i>	87
4. <i>The Red October</i> or Transplantation of Atheism from Europe to Russia	92
4.1. Lenin's Revolution or the Violent Version of Atheism	92
4.2. The Russian Orthodox Church and the Expanding Tools of Atheism in the Leninist Period	100
5. The Atheism in the Classical Times of Communism (1922-1990)	104
5.1. The Atheism in the Soviet Labyrinth	104
5.2. The Colour of the Epoch and the Desecration of a Nation	107
5.3. The Revive of Atheism in the Period of Khrushchiovist <i>Thaw</i>	110
6. Atheism and Martyrdom. Challenge and Response	112

7. The Visionary "Novelty" of the Post-Soviet Atheism	118
7.1. The Dis-Ideological Effect of Perestroika	118
7.2. The Transition from Scientific Atheism to Mystic Atheism	124
Conclusion	133
III. Science and Atheism in Post-Soviet Russia. Theological Perspectives	161
1. The Origins of Modern Science	139
1.1. Scientific Research and Theological Rigour in the 16th-17th Centuries	144
1.2. The Conflict between Science and Theology	148
2. The Contribution of Evolutionism in Promoting of Atheistic Ideology	151
2.1. Evolutionary Theory - The Result of Materialistic Thinking	151
2.2. The Static Nature of Creationism	157
3. Science and Theology. Premises for Reconciliation	159
3.1. Ideology as a Factor of Endangerment Dialogue between Science and Theology.....	159
3.2. Science and Theology – Two Complementary Approaches to Knowledge	163
3.3. The Limited and Approximate Nature of Scientific Knowledge	168
4. The Analysis of Science from Theological Perspective	174
5. The Christian Evolutionism in Contemporary Theologians' Vision	183
6. <i>Genesis</i> in the Light of Orthodox Theology	190
7. Science and Atheism in Post-Soviet Russia	197
Conclusion	201
IV. The Diagnosis of Atheism in Post-Soviet Russia	203
1. Atheism in Its Current Dynamics	203
2. The Attacks of Post-Soviet Atheism attacks	208
2.1. The Criticism of the "Intolerant Religion"	208
2.2. Holy Bible. A Critical Evaluation	211
2.3. "The Negative Consequences" of the Introduction of Religion in Schools	213
2.4. <i>The Role</i> of Science in the Post-Soviet Society	216
2.5. <i>Philosophy or Religion?</i>	223
2.6. <i>The Bankruptcy</i> of the Ideologies	226
2.7. Risks and the Social Inequities	231

2.8. The Russian Orthodox Church and the State	234
3. Atheism and the Origin of Religion	241
4. Atheism and the Problem of Evil	256
5. Atheism as a <i>Proprium</i> of Philosophy	267
6. Culture as a Means of Preservation of Orthodoxy in Russia	274
6.1. Christianity Reflected in Russian Literature and Art	285
6.2. Dostoievsky – <i>The Prophet of Unity and Resurrection</i>	297
7. The Superiority of Christianity in Relation to Atheism	302
8. The Role of Orthodoxy in a <i>Re-Christianized</i> Russia	310
Conclusion	327
Final Conclusion	332
Bibliography	348

KEY WORDS

Atheism, materialism, evolution, creationism, science, revolution, knowledge, ideology, attitude, dialogue, conflict, culture, Christianity, religion, suffering, providence, theology, martyrdom.

Seen from the perspective of a person who lived in the Soviet Union during a period in which atheism was the state religious, an analysis of atheism could bring more understanding to all those who look with great interest what is happening in the post-Soviet Russia. The reason I chose this research topic was to fill a void in the specialized theology and to share personal experiences lived in the Soviet and post-Soviet territory.

From the very beginning we were aware of the problems that we could encounter in our study. They involve finding sources that allow a sustained research. It is common knowledge that the subject was not discussed too much after the collapse of the Soviet Union. That is why it was created a bibliographical vacuum. The materials on this topic can be found in the works of a general nature, where our theme occupies only a second place. The reason I used mainly Russian bibliography is because only a few Romanian studies have dealt with the issue of atheism in post-

Soviet Russia. We focus on the way in which the atheism is perceived by both theologians and Russian atheists.

The novelty of our work lies in the choice of the subject and the period over which our research focuses. By incursions in different periods (pre-Soviet and Soviet) we have identified paradigms that indicated the evolution of atheism in Russia.

Our aim was to show that post-Soviet atheism is not a compromise solution of a secularized society in which religion is seen from the consumer perspective, but an extremely virulent one, with a solid ideological basis. Russian history has shown that a purposeless world becomes an intellectual prison and historical weakness is due to rationalist fever.

The result of a meticulous documentation our thesis aims to systematize and clarify many information spread in a variety of sources. It also aims to prove that post-Soviet atheism has a kind of superiority against the survival of the Church and it still wishes to be in society, although it has usurped and perverted inexhaustible sources of energy accumulated by centuries in the souls of Russians.

We have structured our research on three registers: the definition of atheism since antiquity; its reporting to philosophy and theology and analysis its effects in Soviet and the post-Soviet Russia. The topics of the four chapters of the thesis intertwine and reveal ideas. Without doubt they act as a red thread that runs through them all. The atheism in Russia is reconstructed from several perspectives: that of philosophy, science, cultural achievements, political action or ideologies.

We have defined a theoretical tool that we have applied to the entire body of the thesis. This theoretical tool has been used in relation to volumes, specialized magazines that refer to the periods in question. We could not do the selection of the authors strictly on theological aspects, so we pursued other related coordinates of explanations and arguments.

We offer details that point to opinion of Russian theologians who have examined the effects of atheism in Soviet society (M. Starokadomskii, G. Skovoroda, N. Berdiaev, S. Bulgakov, N. Fioletov, G. Florovskii, L. Voino-Iaseneŭkii) and in the post-Soviet (N. Zernov, M. Dunaev, P. Gaidenko, M. Kozlov, V. Ciaplin) as well. Firstly and most important we have found a theoretical and scientific support to explain atheism to authors such as L. Kosareva, A. Solzhenitsyn, V. Gubin, V. Râbakov, E. Vodolazkin and V. Kanke. In this sense it is illustrative the arguments of Andrei Kuraev in his disputes with atheist academics V. Ghinzburg, A. Rubinov and E. Feinberg and the opinions expressed by contemporary theologian Alexei Osipov in his lectures written against post-Soviet atheism. In our thesis we showed the position of atheist Professors Alexander Osipov and Evgraf Duluman and we also remembered the opinions of Soviet scientists F. Frank, F.

Gheizenberg, P. Kopnin, E. Mamciur, A. Losev who have managed to overcome atheism and reach to different conclusions. We did not omit the names of writers trained in the schools of scientific atheism that promoted atheism in Soviet and in post-Soviet society (I. Vronișin, V. Zâbkoveț, N. Dubinin, V. Ghinzburg).

We valued articles and sequences related to the effects of atheism in Russian society and found interesting lineages to authors as N. Zernov, A. Zamaleev, I. Popov, S. Gordun or V. Antropov. We also used a terminology of theological critics and kept our comment in framing of the topic without risky slips.

Our paper starts with a chapter about atheism, organized into subsections, where we proceeded to definitions, indicating a route with its chronological circumstances from Antiquity to the French Revolution. This chapter demonstrates that ancient atheism, Renaissance, Enlightenment and French Revolution led to the loss of faith in Europe. It is common knowledge that the anti-religious propaganda of Russian intellectuals was the factor that led to the Bolshevik Revolution.

The results of our research indicate that for the ancient thinkers the world is eternal and it is in a continuous progress. As a matter of fact their atheistic tendencies could be notice easily. The very ancient tradition inclines to consider them atheists because without refuting the existence of gods they find their origin in various elements. All changes that occur in the universe are explained by the eternal movement of matter and not through the gods' intervention. They do not deny the existence of gods and do not express doubts about their being, but they suppress their attributes.

The topic of atheism appears in thinking of atomists philosophers as a consequence of the atomic structure of the world. They wrote many antimithological theses where divinity is not explicitly denied. However, in the classical era, the hypothesis of nonexistence of gods is formulated as a first step in secular thinking. Denying of divinity is a corollary of the theoretical justifications of atheism because the atomistic thesis is opposed to any depictions of the creation of the world and its preservation by a Being beyond it.

Atheists have noted the historic merit of Greek philosophers in their fight for a materialist conception of the world. Many atheistic Russian philosophers, followers of dialectic materialism, were inspired by the materialistic philosophies of antiquity. They end by saying that materialism of Democritus is the basis of modern science.

None of Greek philosophers could give us a universal model of perfect life. Otherwise, it makes no sense the aspiration to perfection if it can be found in this world. The perfection involves just an escape from the human condition, and from this point of view we find justified the spirit attempts to re-imagine an icon of perfection.

Our research is meant to show that since the sixteenth century man has claimed for himself all titles of God and the Christian faith was replaced by a materialist conception named as following: Enlightenment, Rationalism, Humanism or Positivism. Our thesis revealed that Renaissance is the general trend in the fifteenth and sixteenth century and humanism is its particular product, in fact a new conception of the world that leads to secularized of Europe in thinking and lifestyle.

In XVI-XVII centuries appeared a new form of spiritual vigilance and the refusal to trust in old beliefs. The Church manifests inconsistency and thus Protestantism appears as a new religion always marked by contradictions. It leaves the believer with no means of living his faith crystallized in the worship of the Church. Without doubt living the faith through worship is replaced by social activism and the New Testament becomes a genuine Communist Manifesto for radicals. On a deeper level, it becomes evident that Protestantism is the perfect pattern for atheism because it denies and rejects some theological teachings, so that Christianity remains without eschatological finality. The atheism of nineteenth and twentieth centuries is the natural result of demystifying of universe from which started Protestantism. On his way to liberalism Protestantism was only an expression of religious incompetence. After Protestants and Deists attacked the Church in the name of God, atheists are seeking to remove Him in the name of a religion which finds the concept in the worship of humanity.

The direct result of Humanism and the Enlightenment was The French Revolution of 1789, always presented in bright colors, despite of its spiritual desolation. The Revolution was anti-religious in directly and violently way and in its height it attempted the destruction of Christianity and the introduction of a new religion in which the man can be glorified. After this event Europe enters a new phase in which reason and science replace the tradition and faith. Officially atheism entered the modern world with The French Revolution, when God's place is taken by Reason and Will. The catechism of the new religion becomes J. J. Rousseau's *Social Contract* and the goddesses mentioned before will take the divine attributes.

For two centuries Europe is being seduced by humanistic vision developed in the laboratories of social and political emancipation of the Revolution. Later theorists find that neither political nor the industrial revolution bring general happiness and the progressive social thinking is the only solution to the new social contradictions. The loss of faith in Russian intellectual circles was a decisive ideological factor that prepares The Bolshevik Revolution in 1917.

We should take into account that the origin of the rationalist movement identifies with English empiricism, with the philosophy of Spinoza and excessive cult of reason belongs to the Cartesian legacy that organizes French classicism, too. Driven by Enlightenment ideals of the French

Revolution, Hegel, the philosopher of Restoration offers an official interpretation of Christian dogma. We focus on the way in which Hegelian thinking envisages the absolute perfection of philosophy and Christianity is conceived as retrieval of Absolute Spirit. Taking into account its rationalist theses the Left of Hegelian Movement influences the establishment of Marx's philosophy.

In our thesis we drew attention to the fact that positivist formula of humanism is one of total tyranny. In practice, it reaches to a party dictatorship because it is utopian and it refuses to man any freedom or right. Humanists suppress the hypothesis of a God, Creator and Ruler and refuse the untouchable dignity of the individual guaranteed by God. Without doubt this concept will be used by all political atheistic regimes.

In our research we have shown that Feuerbach attempted to demystify religion in general and the spirit of Christianity in particular. In his turn Marx considered that it is not enough to know the truth about the religion in order to discover the truth about man. In his opinion the requirement to abandon the illusions of religion is basically a requirement to give up a condition that needs illusions. Therefore the philosophical critique of religion has a legitimate conclusion: *Man creates God*. Anyway Marx will exceed the predecessors by imposing a new philosophy and a new way of thinking. The theorist formulates the humanism based on scientific understanding of the dialectic phenomena of consciousness and on the relationship with objective history. Constituted as a synthesis of all previous philosophy, the dialectical materialism is the upper stage of materialism which has exercised the greatest influence on the development of twentieth century of Russian history.

Our analysis focuses on the way in which Darwin convinced the theorists of atheism that the world made itself and man is no more than an evolved animal. Then Bruno Bauer decided that the Bible is a mere human imagination, Freud came to the conclusion that man is a complex of sexual desires and Marx promised the Europeans that violent revolution could satisfy all their wishes.

Our paper supplies three liberation movements which receive their name from the founders: *lavrism*, *blankism* and *bakunism*. Thus Lavrists summarize their activity in proliferation of social ideas, for Bakunists the Russians were already prepared and just waiting the signal *putci* and Blankists believed that the only solution is a change of subversive tactics of *menishevism*.

After the development of dialectical materialism is intended the "liberation" of Russians by suppressing religious mirage. For seven decades communist leaders have shown their disdain for religion and culture and all exquisite artistic expressions are put into question by them. In Soviet Russia all the cultural, scientific and religious influences are filtered by the authorities. After they have been applied, Marx and Engels ideologies have revealed their utopian character. We have

strongly emphasized that communism is a paradoxical scientific utopia and a violent eruption on behalf of an idea.

The second chapter is designed to demonstrate how the secularization of society in the eighteenth and nineteenth prepares the major revolutionary systems. Later they will tumble over Russia like an avalanche. It is the period when in Russia enter the materialistic, atheistic, deistic and Masonic ideas, altogether with the reforms of Peter the Great. In addition to this Darwinism catches quickly roots in intellectual circles.

After the outbreak of Russian Revolution the theoretical activity will know a great resurrection. In this respect Lenin publishes his famous *April Theses* in 1917 and in 1920 the books *State and Revolution* and *Leftism – a Childhood Illness of Communism*. Under this belief a year later, N. Bukharin writes *The Theory of Historical Materialism*, E. Preobrajenskii published his *ABC of Communism* and L. Trotskii will sign *The Literature and the Revolution*.

It is an impressive period significant not only for the wide range of materials published, but also for the remarkable progress in philosophical thinking, so that Russia holds the first places at the beginning of the twentieth century. Around theological academies and at Optino Monastery the Patristic Teaching is rediscovered. Alexei Khomiakov summarizes all his ecclesiological research in developing *Sobornosti* notion that we also find at Trubetskoi brothers. Filaret Drozdov, the Moscow Metropolitan has a decisive influence on the destiny of the Russian Orthodox Church. He has a permanent and close correspondence with Patriarchs of the Eastern Churches.

In a preamble we tried to prove that the Bolshevik Revolution was a violent version of the Reformation accompanied by an endless string of abuses and changes. After 1917 Russia became an armed empire where the doctrines were applied to the boundary between science and activism and where it was promoted the *cult leader*. In this period the communist ideology is connected to the blood perfusion of the society and leads to a spiritual anemia in Russia.

Lenin wants to destroy the Orthodox Church, a serious ideological competition for him. The unity of Russians faith is undermined by high-level executions, and by transforming churches into stables, barns, pools and even museums of atheism. Orthodox traditions will be understood differently and forms of life will be changed. The Bolsheviks kill their Patriarch, eliminate the imperial family, cancel the law and nationalize the means of production.

The natural selection of atheistic Communism leads to the emergence of the new man totally different from the occidental one. The most suitable method of atheists is the training based on automatism, so that in the gulag reach about 20 million people, as the archives of the Soviet Union detention proved. The Party is trying to persuade the Russians that man has only cultural and artistic

needs. Nevertheless the atheism is imposed and spread not because it would be true, but because it is a concept that leads to the imposition of absolute authority and to the transformation of Russians in effective tools.

The third chapter is trying to establish the role of science in the promotion of atheistic ideology in Russia. It is well-known that the atheism was the basis of all ideological structures in Russia and now it needs a scientific consolidation. Therefore the population had to be "out of darkness" in parallel with their indoctrination. The scientific arguments formed the basis of all forms of scientific atheism and have become the main causes of God denial. The communists were convinced that only science holds the truth, although an ideologized science is nothing but a myth.

The atheism gives credit to pure science in which we should not detect any metaphysical shadow and it also must avoid imposing of a materialistic axiology to ensure the accuracy of the scientific fact. Distorting the fundamentals of science and reason scientist-atheist ideology is recommended the only legitimate faith. The scientific research ideologically motivated gets surely to collapse. That is why the theology makes a distinction between scientific facts and scientific philosophy.

Under this belief our research has tried to emphasize that both theology and science have a dogmatic character. The knowledge of dogmas is essential for theology, so that the knowledge of postulates is essential for science. It is also true that both areas have axiomatic characteristics and the relationship between them can be established by epistemological applying. The methodological approaches are very high too in the case of theology and science. As evidence we have the presence in the scientific approach of an act of faith and in the religious one the importance of the reason. The recent scientific research has shown that the matter has got in its structure an undeniable rationality. An evidence of this rationality illustrates us that it was created by a rational Being who gave it this rationality.

In our approach we have come to the conclusion that the atheism is incompatible with the reality of cosmic evolution, with physical and biological factors. The modern Physics has already proven that God exists, so that atheism can not raise scientific claims any longer. In the past the atheism has been obliged to deduct from its own statement false physical properties, i.e. to deduce physics from metaphysics *a priori* established, which means a disaster for science. From this perspective if the ignorance removes the man from God, the science approach him to God because it is the real knowledge of world rationality.

The last chapter underlines the essential coordinates of the topic under discussion and focuses on diagnosis of atheism in post-Soviet Russia. Broadly in this part we demolish the absurdities of Soviet atheism caused by relativism and we also demonstrate that the atheism has annihilated all the

forming centers. We focus on the way in which the atheism monopolized the science, literature, art and other public fields.

Our research shows that atheism in Russia devotes numerous studies on religion. So there is much reference to Feuerbach's antropotheist hypothesis, the naturalistic theory, the animist one and the Marxist social theory. The issue of religion is linked to that of humans and the science has not had a clear answer so far. The materialists talk about an evolution in religious thought but historical, ethnographic or linguistic research demonstrate a religious decline that marks the route of mankind. From this perspective the facts indicate the existence of a single monotheistic religion practiced since the dawn of mankind.

We have got well pointed arguments in favour of the existence of God since antiquity to philosophers like Plato or Aristotle. If we conceive the God as absolute Being, then He must exist, otherwise the idea of human perfection could not either exist. This concept is based on the ontological argument. Descartes completed the hypothesis and claims that we cannot explain the rise of this idea in the human mind if God does not exist. In his turn Leibnitz claims that God must exist because we never detect any inner contradictions of His existence. Augustine claims the psychological argument which Descartes will develop later. He argues that the idea of God could not arise as a result of contemplation or mental activity, the only *source* remains God Himself. This part is meant to provide the teleological argument, which refers to rationality in the world and the cosmological one used by the other thinkers, too.

Our paper supplies a comparison between philosophy and theology in order to prove that atheism is nothing but philosophy. The difference between theology and philosophy is similar to that of the theoretical knowledge of reality and its knowledge through experience. The philosophical method of searching the truth is a rational one and includes a well-known logic and strict notions that make the philosophy a formal system. **The philosophical systems are limited by the language which in its turn is tributary to time and space because it does not convey the transcendence.**

Furthermore the atheism has found an incompatibility between the phenomenon of evil and the concept of a perfect God. Camus, Malraux and Sartre used this objection because they did not realize that the existence of evil and suffering does not refute the existence of God. Thus Christ becomes the criterion and the ultimate experience of human suffering because only in His Person the suffering acquires a new meaning.

Our thesis demonstrated that the history records all its progress because of Christian culture. The cultural reality of post-Soviet Russia proves that the Orthodox theology is nothing but the mirror of Russian culture and its most prolific part. Due to the denial of cultural function of theology,

Russians do nothing but to move towards self-negation because they do not find any connections between the church history and the cultural development in Russia. The Church has never opposed to culture and Russian writers, philosophers, musicians, architects and producers or actors have made use of cultural means to express their spiritual experiences. In this respect **Russian culture has become a carrier of the Gospel message**. In years when atheism was state policy, classical literature, poetry, music and painting were for the most Russians the only domains which still remind the Easter message.

A retrospective of Dostoevsky's novels is appropriate because they denounce the socialist utopia built on atheism. For Russian the most perfect society became the most awful of hells. His writing is nothing but a profession of faith in which the Christian eschatology opposes to earthly messianism.

Our analysis indicates that after 1990 the Russian Orthodox Church has a lot of concerns such as debates, speeches or TV shows on theological themes which support the agenda in question. All of these aim to restore the confidence in the Church and its willingness to take part in public activities. The Russian Patriarchate was able to collaborate with the Ministry of Education and together decided to introduce in schools Religious Studies which becomes compulsory. The Church hierarchy enters in a dialogue with the state power, appeals to the people and the democratic mechanisms in order to review the possible decisions of the power that could be in contradiction with the spirit of Gospel. All to these are meant to preserve the spiritual identity of Russian people.

Our research indicates that the post-Soviet atheism has chosen three ways to legalize its social status: **the development of traditional forms to fight against God, the expression of the world vision by adopting humanism and formulation an ideology of the new Russian atheism**. Each of these ways corresponds to a branch of the atheist movement in post-Soviet Russia. Thus, the development of traditional forms is specific to newbolshevist atheism, the expression of a scientific vision belongs to the humanist atheism and the latter direction is considering the new Russian atheism. As a matter of fact *anticlericalism* is characteristic to all these branches.

The post-Soviet atheism has grown slowly since 1991 when the lectures were only sporadic. The first anti-religious publications are *Masli Gazette*, the journal of the Central Committee of the Russian Communist Party, *Komsomolskaya Pravda* and *Molodaya Gvardia*. E. Smetanin and the physicist V. Gubin are authors of the most articles.

The representatives of newbolshevist atheism have created *The Workers Democracy* site having a special page named *Man without God*. Their opinion appears on the forums as following *The Blasphemies of Militant Unbelievers*, *The Unbelievers News*, *Anti-religious Jokes* or *Anti-religious Poetry with Illustrations*, all of them coordinated by Demian Bednoghii.

Nevertheless the new Russian atheism that develops in the internet area accepts no longer the traditional ideological form. The first important site appears in 1996 in Novosibirsk – as part of a project named *A-site*. It is characterized by a very good organization of its departments and contains harsh articles which attack the contemporary Orthodox missionaries. There are many other sites such as *Boga.net*, *Bogu.Pisem.net* and *Pop-obozrenie*, having as motto: "*No Gods, No Masters!*".

In 2000 is founded *The Atheistic Youth Movement* which try to consolidate the theoretical bases of the *New Russian Atheism*, removing in this way the Marxist ideology. The movement denies the old ideologies because scientific development and social change requires the creation of a new ethics and philosophy. Although the site is dedicated to youth, the opinions of Z. Tajurizina and V. Strahov still prevail. Then Bortzov has created the last page named *Warrax Brackfire Pandemonium*. It is well-known that Bortzov sympathizes with satanic movement, a fact already admitted by *Denitza* publication.

The most important conferences *Ru.antichrist* and *Ru.antireligion* could be found on *fido.net*. Of course, their target is the youth and both conferences are directed against the Russian Orthodox Church. A scientific site and a virtual library called *Philosophy and Atheism* as well as *Ariadne*, a Russian-Israelitean catalog with a compartment dedicated to atheism have a great impact, too. The post-Soviet atheists concerned mainly with science try to establish a dialogue with believers. Thus the *Areopagus Literary Club* is created at the initiative of both atheists and Christians. Since 2001 there have held debates and discussions in a peaceful atmosphere transmitted by *The Tzentr Channel*, too.

A major contribution have brought the students A. Viazovskii and M. Eliseiskii who have created *The Scientific Atheism* site where the famous atheist Evgraf Duluman posts his virulent articles. For the time being all his writings enjoy a great success among young people. Since 1999 the atheists come out of the virtual world and establish *The Union of Russian Atheism* and *Moscow Atheist Society* (ATOM). In December 2000 takes places the scientific anticlerical conference *Science, Religion and Atheism* and the debate *The Danger of Clericalism and Violation of Russian Believers*, all attended by the well-known L. Levinson, N. Gudkov and A. Shev.

Then the humanist atheism – one of the three branches of the post-Soviet atheism – has founded in March 2001 *The Atheists Society from Ufa*. The movement is successful because of its prominent members: V. Ghinzburg – a Nobel Laureate in Physics, Eduard Krugleakov, Sergei Kapital, Garry Abelev and Ella Pamfilov. They publish their ideas in *Sober Thinking. A Magazine of Skeptics, Optimists and Humanists*.

The Society of Russian Humanists (RGO) has opened a new branch in St. Petersburg and the writer Michael Ciulaki, the biologist Michael Bogoslovskii and the journalist Piotr Tevoghin are the most important members. Every year the humanists participate in international conferences and militate for the introduction of *Humanism* in public schools.

The absurdity of the world without God does not seem to bother the new atheists. For them the faith means the abandonment of truth and human perfection consists in bearing the destiny with patience. The new atheists reproach the Church that runs away from Reality. Talking to Russian atheists we noticed that for them the relation between *understanding* and *believing* is overturned in the hermeneutic circle and this is another paradox that works in post-Soviet society: the Russian atheist first believes and then he seeks to understand it.

We also inserted the opinions of post-Soviet representatives of atheism who see in religion a risk factor for mental integrity of the individual. In their opinion a person can be easily manipulated by religious leaders, although the target of orthodox morality was never a psychological but an ontological and spiritual one. In post-Soviet Russia the influence of Orthodox Church is constantly increasing. Nowadays the Russian theologians respond to the most subtle attacks.

We consider important to emphasize that in Russia atheism has been successful because the methods were not effective in transmitting the faith and the Church did not approve on the increasing influence of anti-religious propaganda. Amazingly the post-Soviet atheism makes fun of Christian religion without knowing the Russian spirituality at all. For post-Soviet atheists the appearance of clergy on television gives the impression of returning to the Middle Ages, but the "experts" trained in the spirit of scientific atheism discuss seriously about witchcraft, predictions and aliens on the same channels.

Our thesis is designed to demonstrate that in Christianity the man was included in the hierarchy of the universe. If the atheist materialism speaks about human sacrifice in the name of prosperity, then the Christianity sustains the sacrifice for the neighbour. Both atheistic humanism and Christianity talk about *anthropocentrism*, but in Christianity the anthropocentrism is *teoanthropocentrism* and it is found in the Archetype of man. The religious revival in post-Soviet Russia has its source in rediscovering the central place of the Eucharist and of the whole Church as well. The faith of Church has its own ethics and it never gives up to its certainties, therefore the Church represents a continuing threat for the post-Soviet atheism.

Our research has demonstrated that the Orthodoxy has given to Russian more than science, technology and art have ever offered. The Church can also present with a personal experience protecting Russian from philosophical speculation. The atheism has not been expressed only at a

philosophical level, it has affected the interpretation of the humanist science, civil laws and it has become the Russian creed for 70 years. In the twentieth century the atheism became the state religion in Russia and the denial of God was not something individual, but a mass phenomenon. **In the post-Soviet period atheism take new positions and requires the removal of the Christian Orthodox dimension from Russian society.**

In conclusion the post-Soviet atheism is not the atheism that does not create any problem, but it is a virulent one. The Russian atheist depends on an ideological, social and political system. In this respect the ideological foundation of society becomes very important for him. In Orthodoxy the human liberty involves responsibility so that only the atheism remains a plausible excuse for an undemocratic system. While the atheistic ideology is imposed both socially and politically in Russia, the Orthodoxy offers the possibility of choice and it still remains one that can guarantee the freedom.

BIBLIOGRAPHY

A. SOURCES

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura I. B. M. B. O. R., București, 1988
2. Sf. Ambrozie cel Mare, *Tâlcuiri la Facere*. Traducere de Andreea Stănciulescu, Editura Cartea Ortodoxă – Editura Egumenița, 2007
3. Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvânt împotriva elinilor*, în „P.S.B.” 15, E.I.B.M.B.O.R., 1987
4. Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*. Traducere de pr. Dumitru Fecioru, București, Editura I.B.M.B.O.R., 2003
5. Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*. Traducere de pr. Dumitru Fecioru, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1993
6. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Scrieri. Partea întâi. Omilii la Facere (I)*. Traducere de Pr. D. Fecioru, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1987
7. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, în Sfântul Ioan Gură de Aur, *Scrieri. Partea a treia*, în colecția „P. S. B.”, 23. Traducere, introducere, indicii și note de Pr. D. Fecioru, București, Editura I. B.M.B.O.R., 1994

8. Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoie*, în *Filocalia*, vol. 10, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1981
9. Sf. Grigore de Nyssa, *Despre facerea omului*, în „P.S.B.”, 30. Traducere de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1998
10. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marele cuvânt catehetic*. Ediția a II-a, traducere de T. Cristescu și N. Barbu, București, Editura Sofia, 1998
11. Sfântul Macarie Egipteanul, *Omilii duhovnicești*, în colecția „P.S.B.” nr. 34. Traducere de Pr. Prof. Dr. C. Cornițescu, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1992
12. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, în „P.S.B.”, nr. 90. Traducere, introducere și note; Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1983
13. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspuns către Talasie*, în *Filocalia*, vol. 3. Traducere, introducere și note: Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, București, Editura Harisma, 1994
14. Cuviosul Petru Damaschin, *Învățăături duhovnicești*, în *Filocalia*, vol. 5. Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2011
15. Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze – Scrieri II*. Traducere de diac. Ioan I. Ică jr., Sibiu, Editura Deisis, 1999
16. Sfântul Simeon Metafrastul, *Parafraza în 150 de capete la cele 50 de Cuvinte ale Sfântului Macarie Egipteanul*, în *Filocalia*, vol. 5, București, Editura I.B.M.O., 2011
17. Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron*, în colecția „P.S.B.”, nr. 17. Traducere de pr. Dumitru Fecioru, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1986

B. DICTIONARIES AND ENCYCLOPEDIAS

1. Alexeev, S., *Ănțiklopedia pravoslavnoi ikonî („Enciclopedia icoanei ortodoxe”)*, Sankt-Petersburg, SATISÍ, 2001
2. Averințev, Serghei, *Sofia – Logos. Slovare („Sofia – Logos. Dicționar”)*, Kiev, Duh i Litera, 2001
3. *Ănțiklopedia filosofskih nauk („Enciclopedia științelor filosofice”)*, vol. 1, Moscova, Izdatelstvo Măslí, 1974
4. Corlăteanu, N. G.; Ruseev, E. M., *Russko-rumânskii slovare („Dicționar rus-român”)*, Gosudarstvennoie Izdatelstvo inostrannîh i naționalinîh slovareí, Moscova, 1954.

5. *Filosofskii Ānĭklopediceskii Slovāri* („Dicționar Enciclopedic de Filosofie”), Moscova, 1983
6. Frolov (coordonator), I. T., *Filosofskii slovāri* („Dicționar de filosofie”), Moscova, Politizdat, 1981
7. Iudin, P., *Kratkii filosofskii slovāri* („Mic dicționar de filosofie”), Moscova, Izdatelĭstvo Politiceskoi literaturĭ, 1954
8. *Kratkii naucino-ateisticskii slovāri* („Micul dicționar științifico-ateist”), Moscova, 1969
9. Noveanu, Eugen P., *Dicționar rus-romān*, Ediția a II-a, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
10. Sauneron, Serge, *Cosmogonii*, în *Enciclopedia civilizației și artei egiptene*, București, Editura Meridiane, 1975
11. *Sovetskaia Voiennaia Ēnĭklopedia* („Enciclopedia Militară Sovietică”), Moscova, vol. 7, 1979
12. V. S. Stiopin (coordinator), *Novaia Filosofskaia Ēnĭklopedia* („Noua Enciclopedie Filosofică”), Moscova, Izdatelĭstvo „Māslĭ”, 2001

C. BASIC TEXTS – RUSSIAN AUTHORS

I. CRITICAL REFERENCES IN VOLUMES

1. Afinoghenov, D. E., *Ikonoklastnĭi krizis v Vizantii (784-847)* („Criza iconoclastă din Bizanț [784-847]), Moscova, 1997
2. Ahlibinskii, B. V., *Ciudo nașego vremeni* („Miracolele din vremea noastră”), în vol. ****Kibernetika i problemĭ razvitia* („***Cibernetica și problemele dezvoltării”), Leningrad, 1963
3. Alexeev, M. P. (redactor), *Literaturnāi arhiv. Materialĭ po istorii literaturnogo i obșestvennogo dvijenĭa* („Arhiva de literatură. Materiale despre istoria mișcării literare și sociale”), Moscova-Leningrad, 1951
4. Alexeev, V. A., *Iliuzii i dogmĭ* („Iluzii și dogme”), Moscova, 1991
5. ****Analiticeskaia filozofia: izbrannāie textĭ* („***Filosofia analitică: texte alese”), Moscova, Izdatelĭstvo MGU, 1993

6. Anisimov, A. F., *Ătapi razvitia pervobâtnoi relighii („Etapete de dezvoltare ale religiei primitive”)*, Moscova-Leningrad, 1967
7. Asmus, V. F., *Democrit*, Moscova, Izdatel'stvo Moscovskogo Universiteta, 1969
8. Avtorkhanov, Abdurakhman, *Criminali v bolșevizme („Criminalii în bolșevism”)*, Frankfurt-am-Main, Possev Verlag, Grani No. 89-90, 1974
9. Avtorkhanov, Abdurakhman, *Poiavlenie Partocratii („Apariția Partocrației”)*, Frankfurt-am-Main, Possev Verlag, 1973
10. Azbelev, S. N., *Istorizm bâlin i spețifika folikliora („Istoricitatea epopeelor și specificul folclorului”)*, Leningrad, Izdatel'stvo „Nauka”, 1982
11. Bakunin, M. A., *Sobranie socinenii i pisem. 1828-1876 („Colecție de opere și scrisori. 1828-1876”)*, vol. 3, Moscova, 1935
12. Berestov, Anatolii, *„Pravoslavniie koldunî” – kto oni? („Vrăjitorii ortodocși» - cine sunt aceștia? ”)*, Moscova, Sterenskii monastâri, 1998
13. Berdiaev, Nikolai, *Duhi russkoi revoliuții („Duhurile revoluției ruse”)*, în vol. P. Struve (editor), *Iz glubini. Sbornik statei o russkoi revoliuții („Din străfunduri. Culegere de articole despre revoluția rusă”)*, Moscova, Literaturnaia Ucioba, 1990
14. Berdiaev, Nikolai, *Samopoznanie („Cunoașterea de sine”)*, Moscova, Mejdunarodnîe otnoșenia, 1990
15. Berdiaev, N., *Istoki i smâsl russkogo kommunizma („Originile și sensul comunismului rusesc”)*, Moscova, 1990
16. Berdiaev, N. A., *O rabstve i svobode celoveka („Despre sclavia și libertatea omului”)*, Moscova, Izdatel'stvo AST, 2006
17. Berg, Lev, *Teoria evoliiții („Teoria evoluției”)*, Petersburg, 1922
18. Belinskii, B. G., *Sobranie socinenii („Opere”)*, vol. 3, Moscova, 1948
19. Blain, E., *Biografia otța Gheorghia Florovskogo: sviașenika, bogoslova, filosofa („Biografia părintelui George Florovskii: preot, teolog, filosof”)*, Moscova, 1995
20. Bulgakov, Mitropolitul Macarii, *Istoria Russkoi Ţerkvi v period postepennogo perekhoda eio k samostoiatelinosti (1240-1589) („Istoria Biserii Ruse din perioada trecerii ei treptate spre autocefalie [1240-1589]”)*, vol. 6, Moscova, Izdatel'stvo Spaso-Preobrajenskogo Valaamskogo Monastârea, 1994
21. Bulgakov, Mihail, *Romanî („Romane”)*, partea I, Moscova, 1978
22. Bulgakov, Serghei, *Relighia celovekoboijia u Feierbacha („Religia antropoteismului la Feuerbach”)*, în vol. *Dva Grada („Cele două cetăți”)*, vol. 1, Moscova, 1911

23. Bulgakov, S. N., *Svet nevecernii: Sozerţania i umozrenia* („Lumina neînserată: Contemplaţii şi speculaţii”), Moscova, „Respublika”, 1994
24. Cekalova, A. A., *Procopie al Cezareii: persoana şi opera* ; Procopie al Cezareii, *Războiul cu perşii. Războiul cu vandalii. Istoria ascunsă*, Moscova, 1993 (în lb. rusă)
25. Cerkaşin, P., *Gnoseologhiceskie korni idealisma* („Rădăcinile gnoseologice ale idealismului”), Moscova, 1961
26. Chesterton, Gilbert Keith, *Vecinâi celovec* („Omul cel veşnic”), Moscova, 1991
27. Cianîşev, A. N., *Kurs lekţii po Drevnei i Srednevekovoi filosofii* („Curs de filosofie antică şi medievală”), Moscova, Izdatelîstvo Vişşaiia Şcola, 1991
28. Cîlenov, A., *Po sledam Dobrânî* („Pe urmele lui Dobrânia”), Moscova, 1986
29. Confucius, *Uroki mudrosti. Socinenia* („Lecţii de înţelepciune. Opere”), Moscova, „ЭКСМО” Яуза, 2001
30. Danilevskii, N. I., *Rossia i Evropa* („Russia şi Europa”), Moscova, 1991
31. Davies, Paul, *Supersila* („Supraforţa”). Trad. în rusă de I. A. Danilov, Moscova, „Mir”, 1989
32. Descartes, René, *Socinenia* („Opere”), vol. II, Moscova, 1994
33. Dmitriev, I. S., *Neizvestnâi Newton. Siluăt na fone āpohi* („Newton necunoscut. O siluetă pe fondul unei epoci”), Sankt-Petersburg, 1999
34. Drozdov, Mitropolitul Filaret, *Sobranie mnenii i otzāvov* („Culegere de opinii şi recomandări”), vol. 5, Moscova, 1987
35. Duluman, E., *Bog. Relighia. Sviaşenniki. Veruiuşie i ateistî* („Dumnezeu. Religia. Preoţii. Credincioşii şi ateii”), Kiev, Izdatelîstvo Feniks, 2012
36. Dunaev, Mihail, *Vera v gornile Somnenii. Pravoslavie i ruskaia literatura v XVII-XX vv.* („Credinţa în văpaia îndoielilor. Ortodoxia şi literatura rusă în secolele XVII-XX”), Moscova, Izdatelîstvo Prestij, 2003
37. Dunaev, M. M., *O romane M. Bulgakova „Master i Margarita”* („Despre romanul lui M. Bulgakov «Maestrul şi Margareta»”), Moscova, Sviataia gora, 2006
38. Dvorkin, Alexandr, *Sektovedenie. Totalitarniie sektî* („Sectologie. Sectele totalitare”), Nijnii Novgorod, Izdatelîstvo bratstva kneazia Alexandra Nevskogo, 2002
39. Dvorkin, A. L., *Ucitelea i uroki. Vospominania, raskazî, razmîşlenia* („Profesori şi teme. Amintiri, povestiri, cugetări”), N. Novgorod, Hristianskaia biblioteka, 2009
40. Einsteinsn, Albert, *Sobranie naucinâh trudov* („Culegere de studii ştiinţifice”), vol. 4, Moscova, 1967

41. Emelianov, N. E., *Oženka statistiki gononii na Russkuiu Pravoslavnuuiu Ťerkovi v XX veke* („O evaluare a statisticii privind prigoanele împotriva Bisericii Ortodoxe Ruse din secolul XX”), Moscova, 1997
42. Erasmus de Rotterdam, *Filosofskie proizvedenia* („Opere filosofice”), Moscova, 1986
43. Fantoli, A., *Galilei. V zažituu ucenia Kopernika i dostoinstva Sviatoi Ťerkvi* („Galilei. În apărarea învățaturii lui Copernic și a demnității Sfintei Biserici”), Moscova, 1999
44. Fedotov, G. P., *O gumanizme Pușkina* („Despre umanismul lui Pușkin”), în G. P. Fedotov, *Sudiba i grehi Rossii. Izbrannâie statii po filosofii russkoi istorii i kulturi* („Soarta și păcatele Rusiei. Articole alese din filosofia istoriei și culturii rusești”), vol. 2, Sankt-Peterburg, 1991
45. Feinberg, E. L., *Dve culituri. Intuiția i loghika v iskustve i nauke* („Două culturi. Intuiția și logica în artă și știință”), Fiazino, Editura Vek 2
46. Feoctistov, V. F., *Filosofskie traktatî Siuni-Tzî. Issledovania, perevod, razmâșlenia kitaaveda* („Tratatele filosofice ale lui Sün-Tzî. Cercetări, traduceri, reflecții ale orientalistului”). Ediția a II-a, Moscova, Izdatelstvo Natalis, 2005
47. Feuerbach, L., *Izbrannâie filosofskie proizvedenia* („Opere filosofice alese”), vol. 1, Moscova, 1955
48. Filipov, B. A., *Ocerki po istorii Rossii. XX vek: ucebnoie posobie* („Studii despre istoria Rusiei. Secolul XX: material didactic), Moscova, 2009
49. ****Filosofia äpohi rannih burjuaznâh revoliuții* („Filosofia din epoca revoluțiilor burgheze timpurii”), Moscova, 1983
50. ****Filosofi Rossii XIX-XX stoletii: Biografii, idei, trudî* („***Filosofii ruși din secolele XIX-XX: Biografii, idei, studii”), Moscova, Izdatelstvo Kniga i biznes, 1995
51. Fioletov, Prof. N. N., *Ocerki hristianskoi apologhetiki apologhetiki* („Studii de apologie creștină”), Ediția a II-a, Fundația „Cristianskaia jizni”, Clin, 2000
52. Florea, B. N., *Ivan Groznâi* („Ioan cel Groaznic”), Moscova, Molodaia Gvardia, 1999
53. Florovskii, George, Paris, *Jil li Hristos. Istoriceskie svidetelstva o Hriste* („Dacă a existat Hristos. Mărturii istorice despre Hristos”), YMC-Press, 1929
54. Florovskii, George, *Puti russkogo bogoslovia* („Căile teologiei ruse”), Paris, 1981
55. Florovsky, George, *Hristianstvo i țivilizația. İzbrannûie bogoslovskie i filosofskie socinenia* („Creștinism și civilizație. Opere alese de teologie și filosofie”), St. Petersburg, 2005
56. Frank, F., *Filosofia nauki* („Filosofia științei”), Moscova, 1960

57. Sfântul Ioan de Kronștadt, *Sozerțatelinoe podvijnicestvo („Ascetismul contemplativ”)*, Sankt-Petersburg, 1907
58. Mitropolitul Ioann, *Russkaia simfonia („Simfonia rusă”)*, Sankt-Petersburg, Editura Țarskoe Delo, 2001
59. Iovciuk, M. T., T. I. Oizerman, I. I. Șipanov, *Kratkii ocerk istorii filosofii („Studii de istorie a filosofiei”)*, Moscova, Izdatelstvo Soțalghiz, 1960
60. Gaidenko, P. P., *Hristianstvo i ghenezis noveevropeiskogo estestvoznania („Creștinismul și geneza științelor naturale în Europa”)*, în vol. *Filosofsko-relighioznâie istoki nauki („Izvoarele filosofico-religioase ale științei”)*, R. A. N. (Academia Rusă de Științe), Institutul de Filosofie, Moscova, 1997
61. Gaidenko, P. P., *Evoluția noțiunii de știință*, vol. II, Moscova, 1987
62. Gaidenko, P. P., *Istoria filosofiei și legătura ei cu știința în Europa actuală*, Moscova, 2000
63. Gerșenson, M., Ivanov, V., *Perepiska iz dvuh uglov („Corespondență din ambele unghiuri”)*, Moscova, 1991
64. Gheizenberg, F., *Fizica i filosofia („Fizica și filosofia”)*, Moscova, Izdatelstvo Nauka, 1989
65. Gherasimova, L. E., *O pravoslavnom procitenii proizvedenii A. I. Soljenițina („Despre receptarea ortodoxă a operei lui A. I. Soljenițin”)*, în vol. Dimitrii Polohov, I. A. Doroșina, *Țerkovi, obrazovanie, nauka: Pravoslavnaia kulitura – osnova duhovno-nravstvennogo zdorovia obșestva*, Saratov, Izdatelstvo „Nauka”, 2008
66. Gorfunkeli, A., *Djordano Bruno pered sudom incviziții. Voprosi istorii religii i atâizma. („Giordano Bruno în fața Inchiziției. Întrebări ale istoriei religiei și ateismului”)*, vol. 6, Moscova
67. Gubin, V. D., *Osnovi filosofii („Bazele filosofiei”)*, ediția a II-a, Moscova, Infra-M, FORUM, 2008
68. Guleaev, N., A.; Bogdanov, A., N., *Istoria kulturı v sviazi s problemami âstetiki („Istoria culturii și legăturile ei cu estetica”)*, Moscova, 1970
69. Gumilevskii, Arhiepiscopul Filaret, *Istoria Russkoı Țerkvi („Istoria Bisericii Ruse”)*, Moscova, 2001
70. Gundeaev, Mitropolit Kirill, *Slovo pastırea. Bog i celovek. Istoria spasenia („Cuvântul păstorului. Dumnezeu și omul. Istoria mântuirii”)*, Moscova, Izdateliskii sovet Russkoi Pravoslavnoi Țerkvi, 2008
71. Iurieva, I. I., *Pușkin i hristianstvo („Pușkin și creștinismul”)*, Moscova, Muravei Otecestvo, 1999

72. Jevahov, N. D., *Vospominania („Memorii”)*, vol. 2, Novâi Sad, 1928
73. Juravskii, A. V., *Ghenezis i formî postsovetskogo ateizma v Rossii („Geneza și formele ateismului post-sovietic din Rusia”)*, în vol. *Relighia v Rossii. Discusii*, vol. 10, Moscova, 2001
74. Kamciatnov, A. M., *Istoria și ermeneutica Bibliei slavone*, Moscova, 1998
75. Kanke, V. A., *Osnivî filosofii („Bazele filosofiei”)*, Moscova, Izdatel’stvo LOGOS, 2008
76. Kant, I., *Socinenia („Opere”)*, vol. 4, Moscova, Izdatel’stvo AO «KAMI», 1993
77. Kecekian, S. F., Fedkin, G. I. (editori), *Istoria politiceskih ucenii („Istoria ideilor politice”)*, Moscova, G.U.I.L., 1955
78. Kirsanov, V. S., *Naucinaia revoliuția XVII veka („Revoluția științifică a secolului al XVII-lea”)*, Moscova, 1987
79. Kisseli, M. A., *Hristianskaia metafizica kak factor stanovlenia i progressa nauki Novogo vremeni („Metafizica creștină ca factor de statornicie și progres științific din Timpurile Noi”)*, în vol. *Filosofsko-relighioznâie istoki nauki („Izvoarele filosofico-religioase ale științei”)*, Moscova, 1997
80. Kliucevskii, Vasilii, *Kurs russkoi istorii („Kurs de istorie a Rusiei”)*, vol. III, Moscova, 1987
81. Koni, R. M., *Vvedenie v sektovedenie („Introducere în sectologie”)*, Nijnegorodskaia Duhovnaia Seminaria, 2008
82. Konțevici, I. M., *Optina pustâni i eio vremea („Sihăstria Optino și vremurile ei”)*, Jordanville, 1970
83. Kopnin, P. V. (coordonator), *Loghika naucínogo issledovania („Logica cercetării științifice”)*, Moscova, Izdatel’stvo „Nauka”, 1965
84. Kovalevskii, A. P., *Kniga Ibn-Fadlana i ego puteshestvie n Volgu v 921-922 gg. („Cartea lui Ibn-Fadlan și călătoria sa pe Volga în anii 921-922”)*, Harikov, 1956
85. Kosareva, L. M., *Geneza hărții științifice a lumii*, Moscova, Editura UNION, 1985
86. Kosikov, G. K., *Poslednii gumanist, ili podvijnaia jizni istinî („Ultimul umanist sau o viață trăită în adevăr”)*, Moscova, Izdatel’stvo „Pravda”, 1991
87. Kostomarov, Nikolai, *Russkaia istoria v jizneopisaniah eio glavneișih deiatelei („Istoria Rusiei prin descrierea vieții celor mai importanți oameni”)*, Moscova, Izdatel’stvo „Olma-Press”, 2004

88. Kravțova, M. E., Bargaceva, V. N., *Culit Confuția („Cultul lui Confucius”)*, în M. L. Titarenko (coordonator), „Duhovnaia culitura Kitaia” („Cultura spirituală a Chinei”), vol. 2, Moscova, 2006
89. Kudreavțev, V., *Nacialînâie osnovania filosofii („Bazele originare ale filosofiei”)*, Serghiev Posad, 1910
90. Kulakov A. E., *Relighii mira: Ucebnoie posobie dlea obșebrazovatelînâh ucirejdenii („Religiile lumii: material didactic pentru instituțiile de cultură generală”)*, Moscova, Izdatelstvo AST, 1998
91. Kuraev, Diacon Andrei, *Kino: perezagruzka bogosloviem („Cinema: o restartare cu teologie”)*, Moscova, Editura „Эксмо” Яуза, 2005
92. Kuraev, Andrei, *Konflikt ili soiuz sluciaen v otnoșeniah verî i nauki („Dacă sunt întâmplătoare conflictul sau alianța dintre credință și știință”)*, în vol. *Nauka i relighia („Știința și religia”)*, Moscova, Editura Troițkoe Slovo, 2001
93. Kuraev, Andrei, *Vâzov âkumenizma („Provocarea ecumenismului”)*, Moscova, 2003
Lavrov, A. V., (editor), *Fiodor Sologub. Stihotvorenia („Fiodor Sologub. Poezii”)*, cuvânt înainte de A. V. Lavrov, Moscova, „Nașe Nasledie”, 1989
94. Kuraev, Diacon Andrei, *Strasti vokrug „Strastei” („Patimi pe marginea «Patimilor»)*, în Diacon Andrei Kuraev, *Kino: perezagruzka bogosloviem („Cinema: o restartare cu teologie”)*, Moscova, Editura „Эксмо” Яуза, 2005
95. Kuraev, Diacon Andrei, *Kulitura kak jemciujina („Cultura ca un mărgăritar”)*, în Diacon Andrei Kuraev, *Kino: perezagruzka bogosloviem („Cinema: o restartare cu teologie”)*, Moscova, Editura „Эксмо” Яуза, 2005
96. Lavrov, A. S., *Vrâjitoria și religia în Rusia între anii 1700-1740*, Moscova, 2000
97. Lermonov, M. I., *Borodino*, în M. I. Lermonov, *Polnoie sobranie stihotvorenii v 2-h tomah („Culegere de poezii în două volume”)*, vol. 2, Leningrad, Sovetskii pisateli, 1989
98. Lem, Stanisaw, *Vozvrașenie so zviozd („Întoarcerea din stele”)*, Moscova, Izdatelstvo AST, 2003
99. Lomonosov, Mihail, *Stihotvorenia („Poezii”)*, colecție îngrijită de P. N. Berkov, Moscova, Izdatelstvo „Sovetskii pisateli”, 1948
100. Losev, A. F., *Ăstătika Vozrojdenia („Estetica Renașterii”)*, Moscova, Politizdat, 1978
101. Losev, A. F., *Derzanie duha („Îndrăzneala duhului”)*, Moscova, Politizdat, 1988
102. Losev, A. F., *Istoria anticinoi filosofii v conspektivnom izlojenii („Istoria filosofiei antice expusă printr-un conspect”)*, Moscova, Mâslî, 1989

103. Losev, A. F., *Filosofia imeni („Filosofia numelui”)*, Moscova, Izdatel’stvo MGU, 1990
104. Lucian de Samosata, *Sobranie socinenii („Culegere de opere”)*, Moscova-Leningrad, 1985
105. Lurie, F. M., *Neciaev: sozidateli razrušenii („Neciaev: creatorul distrugerii”)*, Moscova, Izdatel’stvo AO „Molodaia gvardia”, 2001
106. Marx, K., Engels, Fr., *Socinenia („Opere”)*, vol 7, Moscova, 1957
107. Marx, K., Engels, Fr., *Socinenia („Opere”)*, vol. 22, Moscova, Izdatel’stvo Mâslî, 1991
108. Marx, Karl, *Predislovie k kritike politiceskoi âconomii („Introducere la critica economiei politice”)*, în K. Marx, F. Engels, *Socinenia („Opere”)*, vol. 13, Moscova, Izdatel’stvo Mâslî, 1990
109. Maslov, A. A., *Kitai: kolokolîfi v pâli. Stranstvia maga i intelektualala („China: clopoșeii prâfuiți. Călătoriile magului și intelectualului”)*, Moscova, Aleteia, 2003
110. Melnikov, F. E., *Kratkaia istoria drevnei Pravoslavnoi Ţerkvi („O istorie scurtă despre Biserica Ortodoxă din vechime”)*, Barnaul, 1999
111. Mohov, Prot. V.; Zimina, N. P., *Muceniceskii i ispovednâi puti Ţerkvi v Ufimskoi Eparhii („Calea mărturiei și a muceniei Bisericii din Eparhia Ufa”)*, Moscova, 1996
112. Osipov, A. I., *Puti razuma poiskah istini („Calea rațiunii în căutarea adevărului”)*, ediția a 4-a, Moscova, „Sterenskii Monastâri” („Mănăstirea Sterenskii”), 2003
113. Penelis, V. D. (redactor), *Naselionnâi kosmos („Kosmosul populat”)*, Moscova, 1972
114. Perelomov, L. S., *Konfușii: jizni, ucenie, sudiba („Confucius: viața, învățătura, soarta”)*, Moscova, Izdatel’stvo „Nauka”, 1993
115. Perevezeņev, S. V. (redactor), *Rossiiskoe samodervavie pervâh Romanovih (Autocrația exercitată în Rusia de primii Romanovi”)*, Moscova, 2005
116. Piatigorskii, A. M., *Materiali po istorii indiiskoi filosofii („Materiale despre istoria filosofiei din India”)*, Moscova, Izdatel’stvo Vostocinoi Literaturi, 1962
117. Piotrovskii, Iurii, *Iavliaetsia li Iisus messiei? Problemî iudeo-hristianskogo dialoga („Este Iisus mesia? O dezbatere iudeo-creștină”)*, Sankt-Petersburg, 2006
118. *Poslania Svetitelii Tihona („Scrisorile Sfântului Tihon”)*, Moscova, 1990
119. Râbakov, B. A., *Iazâcestvo Drevnei Rusi („Păgânismul Rusiei Antice”)*, Moscova, 1988
120. Rilke, R. M., *Ciasoslov („Carte de ore”)*, Sankt-Petersburg, Izdatel’stvo „Azbuka”, knijnâi klub „Terra”, 1998
121. Rojițan, V. S., *Djordano Bruno și inchiziția („Giordano Bruno și inchiziția”)*, Moscova, Editura Academiei de Științe din URSS, 1955

122. Ross, Vladimir, *Pravoslavnaia Ţerkovi na pereputie(1917-1999)* („Biserica Ortodoxă la răspântie [1917-1999]”), Sankt-Petersburg, Editura Alemeia, 2001
123. Rudniţkaia E. L. (redactor), *Revoluţionânî radikalizm v Rossii: vek deviatnadţatâi. Dokumentalinaia publikaţia* („Radicalismul revoluţionar din Rusia: secolul al nouăsprezecelea. Publicaţii documentate”), Moscova, Arheograficeskii Ńentr, 1997
124. Russell, Bertrand *Celoveceskoie poznanie* („Cunoaşterea umană”), Moscova, 1957
125. Rutenburg, V. I., *Velikii italianskiî atâist Vanini* („Marele ateu italian Vanini”), Izdatelístvo Akademii Nauk URSS, 1959
126. Sagatovskii, V. N., *Vselennaia filsofa* („Universul filosofului”), Moscova, Molodaia gvardia, 1972
127. Shafarevici, I., *Rusofobia*, Leningrad, 1990
128. Sidihmenov, V. I., *Kitai: straniĭŃi prošlogo* („China: pagini despre trecut”). Ediţia a III-a, Moscova, Izdatelístvo Nauka, 1987
129. Sipovskii, V. V., *M. V. Lomonosov. Sbornik statei* („M. V. Lomonosov. Culegere de articole”), Sankt-Petersburg, 1911
130. Skovoroda, Grigorii, *Socinenia* („Opere”), vol. 1, Kiev, 1961
131. Skrânnikov, R. G., *Ivan Groznâi* („Ioan cel Groaznic”), Moscova, Izdatelístvo „Nauka”, 1980
132. Smolici, I. K., *Istoria Russkoĭ Ţerkvi (1700-1917)* („Istoria Bisericii Ruse [1700-1917]), Moscova, 1996
133. SoljeniĭŃin, A., *Jiti ne po lji!* („Să nu trăieşti în minciună!”), în A. I. SoljeniĭŃin, *Sobranie socinenii* („Culegeri de opere”), vol. 7, Moscova, 1990
134. SoljeniĭŃin, A. I., *Templtonobskaia lekĭia*, în A. I. SoljeniĭŃin, *Sobranie socinenii* („Culegeri de opere”), vol. 7, Moscova, 1990
135. SoljeniĭŃin, A. I., *Rossia v obvale* („Rusia în prăbuşire”), Moscova, Izdatelístvo „Russkii puti”, 1998
136. SoljeniĭŃin, A. I., *Iscerpanie kulituri?* („Epuizarea culturii?”), Moscova, TERRA-Knijnâi Klub, 2005
137. Soloviov, V., *Socinenia* („Opere”), vol. I, Moscova, Izdatelístvo Mâslí, 1990
138. Soloviov, V., *Opravdanie dobra* („Îndreptăţirea binelui”), Moscova, Respublika, 1996
139. Sokolov, V. V., *Evropeiskaia filsofia XV-XVIII vekov* („Filosofia europeană din secolele XV-XVIII”), Moscova, Vâşiaia Şcola, 1996

140. Stanley, L. Jaki, *Bog i kosmologhi („Dumnezeu și cosmologii”)*, Dolgoprudnâi, Allegro-Press, 1993
141. Starcenkov, G. I., *Hristianstvo i Ţerkovi glazami ucionnogo-ateista („Creștinismul și Biserica văzute din perspectiva unui savant ateu”)*, Moscova, Izdatel’stvo SLOVO, 2002
142. Starokadomskii, M. A., *Opât umozritel’nogo obosnovania teizma v trudah profesorov MDA („Încercări de argumentare speculativă a teismului în studiile profesorilor Academiei Duhovnicești din Moscova”)*, Moscova, MDA, 1969
143. Steklov, U., *M. A. Bakunin. Jiznî i deiatel’nostî („M. A. Bakunin. Viața și activitatea”)*, vol 3, Moscova, Literaturnoe Izdatel’stvo, 1937
144. Stepaneauț, M. T., *Vostocînaia filozofia („Filozofia orientală”)*, Moscova, 1997
145. Stepanov, Protodiaconul Vladimir, *Svidetel’stvo obvinenia („Mărturii ale acuzării”)*, vol. 1, Moscova, 1993
146. Suhov, A. D., *O korneah relighii („Despre rădăcinile religiei”)*, în vol. A. D. Suhov, *Novoie v jizni, nauke, tehnikе. Estestvoznanie i relighia („Noutatea în viață, știință, tehnică. Științele naturale și religia”)*, Moscova, Izdatel’stvo Znanie, 1970
147. Surskii, I. K., *Rossia pered vtorâm prishestviem („Rusia înainte de a doua venire”)*, Serghiev Posad, 1993
148. Svetlov, Ă., *Maghizm i edinnobojie („Magism și monoteism”)*, apud A. I. Osipov, *Putî razuma v poiskah istinî („Calea rațiunii în căutarea adevărului”)*, ediția a 4-a, Moscova, „Sterenskii Monastâri” („Mănăstirea Sterenskii”), 2003
149. Șiapov, I. N. (coordonator), *Relighii mira. Posobie dlea ucitelea („Religiile lumii. Manualul profesorului”)*, Moscova, 1994
150. Tajurizina, Z. A., *„Ia postoianno mâslil’iasno i svobodno”. Gumaniceskii ateizm Ludviga Feierbacha. K 200-letiiu so dnea rojdenia („«Eu am judecat întotdeauna clar și liber». Ateismul umanist al lui Ludwig Feuerbach. La 200 de ani de la nașterea filosofului”)*, Moscova, 2004
151. Timofeev, V. D., *Osnovnâie voprosî naucînogo ateizma („Întrebările de bază ale ateismului științific”)*, Moscova, 1966
152. Titov, V. E., *Pravoslavie („Ortodoxia”)*, Moscova, 1967
153. Tokarev, S. A., *Animizm („Animismul”)*, în *Kratkii naucino-ateisticeskii slovari („Micul dicționar științifico-ateist”)*, Moscova, 1969
154. Tokarev, S. A., *Proizhojdenie relighii („Apariția religiei”)*, în *Kratkii naucino-ateisticeskii slovari („Micul dicționar științifico-ateist”)*, Moscova, 1969

155. Tolstói, L. N., *Verite sebe. Obraşenie k iunoşestvu* („Să credeți în voi înșivă. Un mesaj către tineri”), în vol. L. N. Tolstói, *Puti i jizni* („Cale și viață”), Moscova, 1993
156. Toporov, V. N., Jacobson, R. O., *Pisima i zametki N. S. Trubeţkogo* („Scrisorile și însemnările lui N. S. Trubeţkoi”), trad. de D. V. Sinciav, N. S. Trubeţkaia, Moscova, „Iaziki Slavianskoi Kulituri”, 2004
157. Torcinov, E. A., *Puti filosofii Vostoka i Zapada: poznanie zapredelinogo* („Căile filosofiei din Răsărit și Apus: cunoaşterea de dincolo de limite,,), Sankt-Petersburg, Azbuka-klasika, 2007
158. Trubeţkoi, S. N., *Mnimoie iazâcestvo ili lojnoie hristianstvo?* („Păgânism aparent sau creştinism fals?”), în *Opere*, vol. 1, Moscova, 1907
159. Uspenskii, F. B., *Skandinavî. Vareaghi. Rusi* („Scandinavii. Varegii. Rusia”), Moscova, Iaziki slavianskoi kulituri, 2002
160. Varlamov, Matfei, *Pocemu pravoslvnâie ne videat NLO?* („De ce creştinilor ortodocşi nu li se arată OZN-urile?”), în vol. *Ot cego nas hoteat „spasti” NLO, âxtrasensî, okkultistî, maghi* („De ce anume vor să ne «salveze» OZN-urile, bioenergeticienii, ocultiştii, magii”), Moscova, Danilovskii blagovestnik, 2001
161. Vasiliev, L., *Vnuşenie na rasstoianie* („Sugestii de la distanță”), Moscova, 1962
162. Vasiliev, L. S., Furman, D. E., *Hristianstvo i Konfuţianstvo* („Creştinism și Confucianism”), în L. S. Vasiliev (redactor), *Istoria i kulitura Kitaia* („Istoria și cultura Chinei”), Moscova, 1974
163. Vasilieva, I. L.; Zimina, N. P., *Delo antisovetskogo faşistkogo ţentra ţerkovnikov* („Dosarul centrului fascist al clericilor antisovietici”), Moscova, 1998
164. ****Vvedenie v filosofiiu* („***Introducere în filosofie”), Moscova, partea I, Politizdat, 1989
165. Vetlovskaja, V. E., *Tvorcestvo Dostoievskogo v svete literaturnâh i folikliornâh paralelei* („Opera lui Dostoievskii văzută prin prisma literaturii și folclorului”), Leningrad, 1972
166. Vilenskaia, E. S, *Vnezakonnâi revoliuţioner* („Revoluţionarul ilegalist”), Moscova, 1965
167. Vipper, P. I., *Ivan Groznâi* („Ivan cel Groaznic”), Tashkent, 1942
168. Vişegorodţeva, O. V., *Pantâizm* („Panteismul”), în V. S. Stiopin (coordinator), *Novaia Filofskaia Enţiklopedia* („Noua Enciclopedie Filosofică”), Moscova, Izdatelstvo „Mâslî”, 2001
169. Vroniţin, I. P., *Istoria atâizma* („Istoria ateismului”), ediţia a II-a, Moscova, Izdatelstvo „Ateist”, 1930

170. Vâgodskii, M. I., *Galilei i incviziția („Galilei și inchiziția”)*, Moscova, Gosudarstvennoie tehnic-teoreticeskoie izdatelstvo („Editura tehnico-teoretică de Stat”), 1934
171. Voino-Iasenețkii, Sfântul Luca, *Nauka i relighia („Știința și religia”)*, Moscova, Troițkoe Slovo, 2001
172. Volodin, A., *Cernâșevskii ili Neciaev („Cernișevskii sau Neciaev”)*, Moscova, 1976
173. Zamaleev, A. F., *Kurs istorii russkoi filosofii („Curs de istorie a filosofiei ruse”)*, Moscova, Izdatelstvo LOGOS, 1995
174. Zâbkoveț, V. F., *Celovek bez relighii („Omul fără religie”)*, Moscova, 1967
175. Zernov, N. M., *Russkoie religioznoie vozrojenie XX veka („Renașterea religioasă din Rusia secolului XX”)*, Sankt-Petersburg, 1991

II. CRITICAL REFERENCES IN PERIODICALS

1. Antropov, V. V., *Ātika i relighia v filosofii Liudviga Feierbacha („Etica și religia în filosofia lui Ludwig Feuerbach”)*, în rev. „Vestnik Moskovskogo Universiteta”, nr. 1, Seria 7, Filosofie, Moscova, 2004
2. Dubinin, N. P., *Soșialinoie i biologhiceskoie v sovremennoi probleme celoveka („Socialul și biologicul în problema contemporană a omului”)*, în rev. „Voprosî filosofii”, nr. 10, 1973.
3. Duluman, E. K., *„Morali, relighia i vospitanie („Morala, religia și educația”)*, în rev. „Nauka. Relighia. Suspilistvo”, Nr. 4, 2009
4. Duluman, E., *Otkuda „Iisus”? Otkuda „Hristos”? („De unde «Iisus»? De unde «Hristos»?)*, în rev. „Nauka. Relighia. Suspilistvo”, Nr. 1, 2010
5. Erasmus de Rotterdam, *Jelanie mira („Dorința păcii”)*, în rev. „Voprosî filosofii”, nr. 5, Moscova, 1955
6. Feinberg, Acad. E. L., *Nauka, iskustvo i relighia („Știința, arta și religia”)*, în rev. „Voprosî filosofii” („Întrebările filosofiei”), nr. 7, 1997
7. Feinberg, Acad. E. L., Acad. V. L. Ghinzburg, *Ob ateizme, materializme i relighii („Despre ateism, materialism și religie”)*, în rev. „Zdravâi smâsl”, nr. 9, 1998
8. Filipiev, Monahul Vsevolod, *Celovek kotorâi uvidel anghela. Andrei Tarkovskii – pravoslavnâi („Omul care a văzut un înger. Andrei Tarkovskii – ortodoxul”)*, în rev. „Russkii Inok”, Nr. 3/166, Noiembrie 2002

9. Firsov, Serghei, ... *Ateist i drug vaș Alexandr Osipov* („Ateul și prietenul vostru Alexandr Osipov”), în rev. „Nezavisimaia gazeta”, 3 noiembrie, 2013
10. Florenskii, Pavel, *Kulit i filosofia* („Cultul și filosofia”), în rev. „Bogoslovskie trudi” („Studii teologice”), nr. 17, Moscova, 1977
11. Fudeli, S. I., *U sten Ţerkvi* („La pereții Bisericii”), în rev. „Nadejda”, Nr. 2, Moscova, 1986
12. Hill, C. R., *Hristianskaia zașita morali i democratii* („Apărarea moralei și a democrației în viziunea creștină”), în rev. „Disput”, nr. 1, 1992
13. Husserl, Edmund *Krizis evropeiskih nauk i tranședentalinaia fenomenologhia* („Criza științelor europene și fenomenologia transcedentală”), în rev. „Voprosi filosofii” („Problemele filosofiei”), nr. 7, 1992.
14. Papa Ioan Paul al II-lea, *Vera i razum* („Credința și rațiunea”), Enciclică papală, în rev. „Svet Evanghelia”, nr. 37, 11 octombrie 1998.
15. Gavriușin, N. K., *Litostroton, ili Master bez Margariti* („Litostroton-ul sau Maestrul fără Margareta”), în rev. „Simvol”, Nr. 23, 1990
16. Ghinzburg, Vitalii, *Fiziki s ciudesami ne stalkivaiutsa* („Fizicienii nu se ciocnesc de minuni”), în rev. „N.G. Religii”, din 5 decembrie 2003
17. Ghinzburg, Vitalii, *U relighii – sudiba astrologhii* („Religia va avea soarta astrologiei”), în „Kentavr” – supliment la revista „Novaia gazeta”, nr. 4, 22 august 2007.
18. Ghinzburg, Vitalii, *Vera v Boga i eio nesovmestimosti s naucinâm mâșleniem* („Credința în Dumnezeu și incompatibilitatea acesteia cu gândirea științifică”), în rev. „POISK”, nr. 29-30, 1998
19. Ghinzburg, Acad. Vitalii, *Razum i vera* („Rațiunea și credința”), în rev. „Vestnic Rossiiskoi Akademii Nauk” („Vestitorul Academiei de Științe Ruse”), nr. 6, vol. 69, 1999
20. Ghinzburg, Acad. Vitalii, *Relighia i nauka. Razum i vera* („Religie și știință. Rațiune și credință”), în rev. „Nauka i jizni”, nr. 7, 2000.
21. Ghinzburg, Acad. Vitalii, *O skazkah i vere v sușestvovanie boga* („Despre povești și credința în existența lui Dumnezeu”), în rev. „Nezavisimaia gazeta”, 21 mai 2008.
22. Gordun, Serghei, *Russkaia Pravoslavnaia Ţerkovi v period s 1943 po 1970 god* („Biserica Ortodoxă Rusă între anii 1943 – 1970”), în rev. „Jurnal Moscovscoi Patriarhii” („Revista Patriarhiei Ruse”), Nr. 1-3, 1993.
23. Gubanov, Vladimir, *Școala supraviețuirii: cum să lupți cu duhurile necurate*, în „Vestitorul rusesc”, nr. 25, 1-7 iulie, 1992.
24. Guseinov, E., *Jenitiba bez Figaro* („Nunta fără Figaro”), în „Izvestia”, 20 octombrie 1999

25. Kaariainen, K.; Furmanov, D., *Veruiuşie, ateisti i procie: Āvoliuiþia rossiiskoi religioznosti* („*Credincioşii, ateii şi alþii: Evoluþia religiozitãþii din Rusia*”), în rev. VF, Nr. 6, 1997
26. Kanterov, I. I., *Programa disþiplinî „Novii religioznîie dvijenia i culiti”* („*Programa disciplinei «Noi curente şi culte religioase»*”), în rev. „Relighiovedenie”, Nr 1, 2001
27. Kaziutinskii, V. A., *Astronomia i dialektika* („*Astronomia şi dialectica*”), în rev. „*Astronomiceskii kalendari*”, Nr. 73, Moscova, 1969.
28. Kliacîko, ., *Nauka poznaet mir* („*Ştiinþa va cunoaşte lumea*”), în rev. „*Nauka i relighia*” („*Ştiinþa şi religia*”), Nr. 1, Moscova, 1967.
29. Krivoşein, Arhiepiscop Vasiliu, *Simvoliceskie textî v Pravoslavnoi Tserkvi* („*Texte simbolice în Biserica Ortodoxă*”), în rev. „BT”, nr. 4, Moscova, 1968.
30. Mamciur, E. A., *Problema criteria prostotî naucinâh teorii* („*Problema criteriului simplitãþii teoriilor ştiinþifice*”), în rev. „*Voprosî filosofii*”, Nr. 9, 1966.
31. Mavlevici, N., *Ideinoe i hudojestvennoie edinstvo «Opâtov» Montenía* („*Unitatea artistică şi cea de idei în «Experienþele» lui Montaigne*”), în rev. „*Voprosî Literaturi*”, nr. 8, Moscova, 1988.
32. Naan, G., *K probleme beskonecînosti* („*Referitor la problema infinitului*”), în rev. „*Voprosî filosofii*”, Nr. 12, 1965.
33. Nalimov, V. V., *Cito esti istina?* („*Ce este adevărul?*”), în rev. „*Himia i jizni*” („*Chimia şi viaþa*”), Nr. 1, 1978.
34. Nebera, Mihail, *Bogoslov Alexandr Dvorkin: „Vanga bila oderjima besami”* („*Teologul Alexandr Dvorkin: «Vanga a fost posedată de demoni»*”), în „*Komsomoliskaia pravda*”, 3 februarie, 2013
35. Nevzorov, Alexandr, *Tserkvi bez buduşego* („*Biserica fără niciun viitor*”), în rev. „*Moskovskii Komsomoleþ*”, Nr. 25925, 24 aprilie 2012
36. Nevzorov, Alexandr, *Pravoslavie ili jizni? Klerikalî staviat pered Rossiei vopros rebrom* („*Ortodoxia sau viaþa? Clericii pun înaintea Rusiei problema în mod tranşant*”), în rev. „*Moskovskii Komsomoleþ*”, Nr. 26055, 1 octombrie 2012
37. Alexandr Nevzorov, *Koşunnik* („*Profanatorul*”), în rev. „*Novâi vzglead*”, Nr. 10, 11 octombrie 2012
38. Popov, I., Puhnaciov, I., *Paradoxî* („*Paradoxuri*”), în rev. „*Nauka i jizni*” („*Ştiinþa şi viaþa*”), nr. , Moscova,
39. Rubinov, Anatolii, *Nauka i obşestvo* („*Ştiinþa şi societate*”), în „*Sovetskaia Belorussia*”, 12 decembrie 2006

40. Serghieiev, V. P., *Otrâtoie pocitanie sviatâni v Ufïmskoi Eparhii v usloviah represii 1930-h godov* („Venerarea pe față a celor sfinte în Eparhia de Ufïmsk în condițiile progianei din anii 1930”), în rev. „Problemî istorii, filologhii, culiturî” (Probleme ale istoriei, filologiei, culturii”), nr. 1 (31), ianuarie-februarie-martie, Revistă coordonată de Academia Rusă de Științe, Moscova-Magnitogorsk-Novosibirsk, 2011
41. Schmeman, A., *Zreaciaia liubovi* („Dragostea văzătoare”), în „Vestnik RSHD”, Nr. 2 (100), 1971
42. Soljenițin, A., *Ivan Șmeliiov i ego «Solnțe miortvâh». Iz «Literaturnoi kolekții»* („Ivan Șmeliiov și «Soarele celor morți». Din «Colecția de literatură”), în rev. „Novâi mir”, Nr. 7, 1998
43. Sokolov, V V., *K istoriceskoi karakteristike Pantăizma v zapadno-evropeiskoi filosofii* („Caracterizarea istorică a panteismului în filosofia vest-europeană”), în rev. „F.N.”, nr. 4, Moscova, 1960
44. Steniaev, Oleg, *Cito takoie „totalitarnaia teoria” i cito mojno ei protivopostaviti* („Ce înseamnă «teoria totalitară» și ce i se poate reproșa”), în rev. „Rossia v kraskah”, Nr. 6, 2006
45. Stragorodskii, Patriarhul Serghei, *Credinciosul ortodox în raport cu Biserica sa și cu celelalte culte*, în „Jurnal Moskovskoi Patriarhii”, Nr. 3, 1993.
46. Tarkovskii, Andrei, *Zapeciatalennoie vremea* („Timpul pecetluit”), în rev. „Iskustvo kino”, Nr. 4, Moscova, 1967
47. Tarkovskii, Andrei, *Krasota spasiot mir. Interviu s Ciarlizom-Ghenri de Brantom* („Frumusețea va salva lumea. Interviu cu Charles-Henri de Brant”), în rev. „Iskustvo kino”, Nr. 2, Moscova, 1989
48. Timoșenko, V. E., *O haractere materializma Democrita* („Despre caracterul materialismului lui Democrit”), în rev. „Voprosî filosofii”, nr. 3, Moscova, 1954.
49. Veretennikov, Arhim. Macarii, *Gramora Sviatitelia Makaria o solovețkom egumene Filipe* („Scrisoarea Sfântului Macarie despre Filip, egumenul Mănăsturii Soloveț”), în Almanahul „Solovețkoi more”, Nr. 3, 2004
50. Vernadskii, B. I., *Problema vremeni v sovremennoi nauke* („Problema timpului în știința contemporană”), în rev. „Izvestia AN URSS. Otdelenie matematicheskikh i estestvennâh nauk”, nr. 4, 1932

51. Vodolazkin, Evghenii, *Kak ponimati svoiu kulturu? Eşio raz o «Pisime desiati akademikov»* („Cum să-ți înțelegi propria cultură? Încă o dată despre «Scrisoarea celor zece academicieni»», în rev. „Nezavisimaia gazeta” („Ziarul independent”), 20 februarie 2008
52. Vostrikova, Elena, *Andrei Kuraev v Voroneje: „Za udovolistvie jiti v mire – nujno platiti”* (*Andrei Kuraev în Voronej: «Pentru plăcerea de a trăi în lume trebuie să plătești»*), în „Vreamea Voroneja”, 16 mai 2013
53. Zelidovici, I., *Sobstvennaia jizni idei* („Viața personală a ideii”), în „Literaturnaia gazeta”, 9 februarie, Moscova, 1972
54. Zubov, A. B., *Pobeda nad poslednim vragom* („Victoria asupra ultimului dușman”), în rev. „Bogoslovskii vestnik”, nr. 1, 1993

D. THEOLOGICAL WORKS IN VOLUME

1. Arseniev, Nicolae, *Mistica și Biserica Ortodoxă*. Traducere Remus Rus, București, Ed. IRI, 1994
2. Baștovoii, Ieromonah Savatie, *Despre curaj și libertate în Ortodoxie*, București, Editura Sofia, 2002
3. Baștovoii, Ierodiacon Savatie, *Între Freud și Hristos*, ediția a II-a adăugită, Timișoara, Editura Marineasa, 2002
4. Băndoiu, Lect. Dr. Andreea, *Ateismul și urmările lui*, în vol. *Principiile cercetării martirologice*, București, Editura Christiana, 2010
5. Bobrinskoi, Pr. Prof. Dr. Boris, *Taina Bisericii*. Traducere Vasile Manea, Cluj-Napoca, Editura Patmos 2002
6. Carlton, Clark, *Calea de la Protestantism la Ortodoxie*. Traducere din limba engleză de Marian Sorin Rădulescu, prefață Pr. Prof. Dr. Aurel Pavel, Sibiu, Editura Ecclesiast, 2010
7. Ciocioi, Gheorghică, *Școala de înviaț morți. Pelerin prin Ortodoxia târzie*, București, Editura Lumea credinței, 2013
8. Clément, Olivier, *Biserica Ortodoxă*, București, Universitas, 2000
9. Costache, Doru; Popescu, Dumitru, *Introducerea în dogmatica ortodoxă*, București, Editura Libra, 1997

10. Costache, Pr. Doru, *Logos, evoluție și finalitate. Spre o soluție transdisciplinară*. În vol. Pr. Ioan Ică, dr. Alexandros Kalomiros, diac. Andrei Kuraev, pr. Doru Costache, *Sfinții Părinți despre originile și destinul cosmosului și omului*, Ediția a II-a adăugită, Sibiu, Editura Deisis, 2003
11. Craig, Mary, *An autobiographical fragment*, în *Blessings*, Hodder & Stoughton, 1979
12. Crainic, Nichifor, *Nostalgia paradisului*, Iași, Editura Moldova, 1994
13. De Lubac, Henri, *Drama umanismului ateu*. Traducere din franceză de Cornelia Dumitru, București, Editura Humanitas, 2007
14. Evdokimov, Paul, *Ortodoxia*. Trad. din limba franceză de Dr. Irineu Ioan Popa, Arhiepiscop vicar, București, Ed. I.B.M.B.O.R., 1996
15. Evdokimov, Paul, *Cunoașterea lui Dumnezeu în Tradiția Răsăriteană*. Trad. de Pr. Lect. Univ. Dr. Vasile Răducă, București, Editura Christiana, 1995
16. Felea, Ilarion, *Convertirea creștină*, Sibiu, 1935
17. Felea, Ilarion, *Religia iubirii*, Editura Episcopiei Ortodoxe a Aradului, 1994
18. Firca, Pr. Iova, *Cosmogonia biblică și teoriile științifice*, București, Editura Anastasia, 1998
19. Geisler, Norman L.; Turek, Frank, *Nu am destulă credință ca să fiu ateu*. Cuvânt înainte de David Limbaugh, traducere de Florin Mermeze, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2007
20. Gheorghe, Virgiliu, *Efectele televiziunii asupra minții umane*, București, Editura Evanghelistos, 2005
21. Greenlee, J. H., *Introduction to the New Testament Textual – Criticism*, Grand Rapids, 1964
22. Himcinschi, Pr. Mihai, *Misiune și dialog. Ontologia misionară a Bisericii din perspectiva dialogului interreligios*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2003
23. Himcinschi, Pr. Mihai, *Biserica în societate. Aspecte misionare ale Bisericii în societatea actuală*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2006
24. Ică, Pr. Ioan, *Dr. Kalomiros despre facerea lumii, iad și slava materiei și terapia discursului religios și pedagogic al Bisericii*, prefață la vol. Pr. Ioan Ică, dr. Alexandros Kalomiros, diac. Andrei Kuraev, pr. Doru Costache, *Sfinții Părinți despre originile și destinul cosmosului și omului*, Ediția a II-a adăugită, Sibiu, Editura Deisis, 2003
25. Ică, Ioan I. jr.; Marani, Germano, *Gândirea socială a Bisericii. Fundamente – documente – analize – perspective*, Sibiu, Editura Deisis, 2002
26. Ică, Ioan I. jr., *Perspective comparate asupra reformei Bisericii în Europa secolului XX*, în „INTER I, 1-2, 2007
27. Ianolide, Ioan, *Întoarcerea la Hristos*, București, Editura Christiana, 2006

28. Jurcan, Pr. Dr. Emil, *Duhul Sfânt și provocările contemporane ale lumii*, Alba Iulia, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, 1999
29. Kalomiros, Dr. Alexandros, *De la Facere la Apocalipsă*. Traducere de Pr. Ioan Constantin, București, Editura Lumea Credinței, 2005
30. Keller, Werner, *Și Biblia are totuși dreptate*, Oradea,
31. Kuraev, Diacon Andrei, *Ortodoxia pentru postmoderniști*, în vol. Monah Savatie (Baștovoi), Nicolae Balotă, Diacon Andrei Kuraev, Dumitru Crudu, *Ortodoxia pentru postmoderniști*, Timișoara, Editura Marineasa, 2001
32. Kuraev, Diacon Andrei, *Daruri și anateme. Ce a adus creștinismul lumii*. Traducere din limba rusă de Nina Nicolaevna, București, Editura Sophia, 2003
33. Kuraev, Diac. Andrei, *Ortodoxie și creaționism*. În vol. Pr. Ioan Ică, dr. Alexandros Kalomiros, diac. Andrei Kuraev, pr. Doru Costache, *Sfinții Părinți despre originile și destinul cosmosului și omului*, Ediția a II-a adăugită, Sibiu, Editura Deisis, 2003
34. Kuraev, Diacon Andrei, *Provocările ecumenismului*. În românește de Boris Buzilă, București, Editura Sofia, 2006
35. Lewis, C. S., *The Problem of Pain*, New York, Macmillan, 1959
36. Lewis, C. S., *Scrisorile lui Zgîndărilă*, Cluj Napoca, Editura Logos, 1993
37. Lewis, C. S., *Sfaturile unui diavol bătrân către unul mai tânăr*. Traducere de S. Corneanu, București, Editura Humanis, 2010
38. Lewis, C. S., *Is Theology Poetry?*, în vol. *Essay Collection. Faith, Christianity and the Church*, London, Harper Collins Publishers, 2010
39. Lossky, Vladimir, *Introducere în Teologia Ortodoxă*. Traducere de Lidia și Remus Rus, București, Editura Enciclopedică, 1993
40. Mada, Ierom. Teofan, *Conștiință și compromis*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2006
41. Maritain, Jacques, *Humanisme intégral. Problèmes temporels et spirituels d'une nouvelle chrétienté*, Paris, F. Aubier, 1936
42. McDowell, Josh, *Mărturii care cer un verdict*, Oradea, Societatea Misionară Română, 1992
43. Nellas, Panayiotis, *Omul, animal îndumnezeit. Perspective pentru o antropologie ortodoxă*. Ediția a II-a, studiu introductiv și traducere de diac. Ioan I. Ică jr., Sibiu, Editura Deisis, 1999
44. Pavel, Costantin C., *Tragedia omului în cultura modernă*, București, Editura Anastasia, 1997
45. Părăian, Arhim. Teofil, *Credința lucrătoare prin iubire*, ediție revizuită, Făgăraș, Editura Agaton, 2009

46. Petcu, Pr. Răzvan Lucian, *Sensul teologic al științei* (teză de doctorat), Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, 2011
47. Popescu, Prof. Dr. Teodor M., *Biserica și cultura*, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1996
48. Popescu, Dumitru, *Teologie și cultură*, București, E.I.B.M.B.O.R., 1993
49. Popescu, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Hristos, Biserică, Societate*, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1998
50. Popescu, Dumitru, *Teologie, cultură, știință – o întâlnire necesară*, în vol. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu (coordonator), *Știință & Teologie: preliminarii pentru dialog*, București, XXI: Eonul dogmatic, 2001
51. Preda, Radu, *Semnele vremii. Lecturi social-teologice*, Cluj-Napoca, Editura EIKON, 2008
52. Preda, Radu, *Comunismul. O modernitate eșuată*. Colecția Universitas, Seria *Theologia Socialis*, nr. 5, Cluj-Napoca, Editura EIKON, 2009
53. Ramsey, Arthur Michael, *God, Christ and the World. A Study in Contemporary Theology*, London, SCM Press, 1969
54. Ratzinger, J., *Introducere în creștinism*, Bruxelles, 1988
55. Remete, Pr. Conf. Dr. George, *Dogmatica Ortodoxă*, ediția a III-a revizuită și adăugită, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2002
56. Remete, George, *Cunoașterea prin tăcere*, ediția a III-a revizuită, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2011
57. Remete, George, *Ființă și Credință*, vol. 1 – „Idea de Ființă”, București, Editura Academiei Române, 2012
58. Rops, Daniel, *Sens de Dieu et sens de péché*, Paris, 1957
59. Rose, Ieromonah Serafim, *Cartea Facerii, crearea lumii și omul începuturilor. Perspectiva creștin-ortodoxă*. În românește de Constantin Făgețan, București, Editura SOFIA, București, 2001
60. Scharffer, Frank, *Dans de unul singur*. Traducere de Marian Rădulescu, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2006
61. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe a Greciei, *Răspuns la o ficțiune („Codul lui Da Vinci”)*, București, Editura „Evanghelismos”, 2006
62. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Teologia dogmatică Ortodoxă*, vol. I, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1978
63. Stăniloae, Dumitru, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1993
64. Stăniloae, Dumitru, *Ortodoxie și românism*, București, Editura Albatros, 1998

65. Stăniloae, Dumitru, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Colecția „HOMO RELIGIOSUS”, Cluj-Napoca, Editura DACIA, 2000
66. Stott, John R. W., *Crucea lui Cristos*. Traducere de John F. Tipei, Societatea Misionară Română Wheaton, Illinois, U.S.A., 1992
67. Strobel, Lee, *Pledoarie pentru Hristos*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2004
68. Țon, Iosif, *Credința adevărată*, Oradea, Societatea Misionară Română, 1988
69. Vasilescu, Diac. Prof. Univ. Dr. Emilian, *Istoria religiilor*, Ediția a III-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1998
70. Vlăducă, Ion, *Elemente de apologie creștină*, București, Editura Bizantină, 1998
71. Ware, Timothy, *The Orthodox Church*, New Edition, Published by the Penguin Group, Penguin Books, Ltd., 80 Strand, London WC2R 0RL, England, 1997
72. Ware, Kallistos, *Împărăția lăuntrică*, București, Editura Christiana, 1996
73. Wurmbrand, Richard, *Marx și satan*, București, Editura Stephanus, 1994
74. Yannaras, Christos, *Ortodoxie și Occident*. Text îngrijit de Iulian Nistea, București, Editura Bizantină, 1995
75. Zizioulas, Ioannis, *Ființa eclesială*. Traducere Aurel Nae, București, Editura Bizantină, 1996

E. SCIENTIFIC WORKS

1. Barbour, Ian G., *Religion and Science – historical and contemporary issues*, San Francisco, Harper, 1997
2. Barrow, John D.; Tipler, Franj J., *Principiul antropic cosmologic*. Traducere de Walter Radu Fotescu, București, Editura Tehnică, 2001
3. Bălăceanu-Stolnici, Constantin, *Religie și știință, complementaritate, nu antagonism*, în vol. Basarab Nicolescu, Magda Stavinschi (editori), *Știință și Religie: antagonism sau complementaritate?*, în colecția „Noua reprezentare a lumii”, București, Editura XXI: Eonul dogmatic, 2002
4. Bernal, J. D., *Știința în istoria societății*, București, Editura Politică, 1964.
5. Bohm, David, *Wholeness and the Implicate Order*, în vol. Ilie Pârvu, *Arhitectura existenței*, București, Editura Humanitas, 1990

6. Capra, Fritjof, *Taofizica*. Traducere din limba engleză de Doina Țimpău, București, Editura Tehnică, 1995
7. Carrel, Alexis, *Omul, ființă necunoscută*. Traducere în românește de Lia Busuioceanu, București, „Cugetarea”, 1938
8. Chiricuță, Toma, *Religia omului de știință*, București, Editura Tipografiei Moderne, 1935
9. Collins, Francis, *Limbajul lui Dumnezeu*. Traducere de Silvia Palade, București, Editura Curtea Veche, 2009
10. Darwin, Ch., *Călătoria unui naturalist în jurul lumii pe bordul vasului «Beagle»*, București, Editura Tineretului, 1959
11. Das, Pranab K., *Teoria haosului, libertatea umană și transcendentul*, în vol. Basarab Nicolescu, Magda Stavinschi (editori), *Știință și Religie: antagonism sau complementaritate?*, în colecția „Noua reprezentare a lumii”, București, Editura XXI: Eonul dogmatic, 2002
12. Dawkins, Richard, *The Blind Watchmaker*, Norton, New York, 1986
13. Dawkins, Richard, *Un râu pornit din Eden. Codul genetic, computerul și evoluția speciilor*. Traducere de Elena-Marcela Badea și Dan Oprina, București, Editura Humanitas, 2007
14. Denton, Michael, *Evolution: A Theory in Crisis*, Maryland, Adler & Adler, Bethesda, 1986
15. Farrington, Benjamin, *Science in Antiquity*, Oxford University Press, 1950.
16. Gingerich, Owen, *Universul lui Dumnezeu*. Traducere de Viorel Zaicu, București, Editura Curtea Veche, 2010
17. Guitton, Jean, *Dumnezeu și știința*. Trad. Preot Ioan Buga, București, Editura Harisma, 1992
18. Haught, John, *Știință și religie. De la conflict la dialog*, București, Editura XXI: Eonul dogmatic, 2002
19. Hawking, Stephen, *Scurtă istorie a timpului*. Traducere de Mihaela Ciodaru, București, Editura Humanitas, 1995
20. Kastler, Alfred, *Această stranie materie*. Trad. de Ligia Ionescu, în SERIA *Idei contemporane*, București, Editura Politică, 1982
21. Koetsler, Arthur, *Lunaticii. Evoluția conceptelor despre univers de la Pitagora la Newton*. Traducere de Gheorghe Stan, București, Editura Humanitas, 1997
22. Koyre, Alexandre, *De la lumea închisă la universul infinit*, București, Editura Humanitas, 1997
23. Lemeni, A., *Ideologizarea științei*, în vol. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu (coordonator), *Știință & Teologie: preliminarii pentru dialog*, București, XXI: Eonul dogmatic, 2001

24. Lonchamp, Jean-Pierre, *Science et Croyance*, Paris, Desclée de Brouwer, 1992
25. Luca, Emil, *Elemente de fizică modernă*, vol. 1, Iași, Editura Junimea, 1976
26. Maliță, Mircea, *Unicitatea și varietatea religiilor*, în vol. Basarab Nicolescu, Magda Stavinschi (editori), *Știință și Religie: antagonism sau complementaritate?*, în colecția „Noua reprezentare a lumii”, București, Editura XXI: Eonul dogmatic, 2002
27. Mironescu, Alexandru, *Certitudine și adevăr*, București, Editura Harisma, 1992
28. Morris, Henry M., *Bazele biblice ale științei moderne*. Traducere de Liviu Cotrău, Societatea Misionară Română, Wheaton, Illinois U. S. A., 1993
29. Newton-Smith, W. H., *Raționalitatea științei*, București, Editura Științifică, 1994
30. Nicolescu, Basarab, *Originea creștină a științei moderne*, în vol. Magda Stavinschi, Pr. Dr. Doru Costache, *Noua reprezentare a lumii, studii intra- și transdisciplinare*, nr. 3, București, Editura XXI: Eonul Dogmatic, 2005
31. Nicolescu, Basarab, *Nivelurile de realitate și sacrul*, în vol. Basarab Nicolescu, Magda Stavinschi (editori), *Știință și Religie: antagonism sau complementaritate?*, în colecția „Noua reprezentare a lumii”, București, Editura XXI: Eonul dogmatic, 2002
32. Paulescu, Nicolae, *Noțiunile de „Suflet” și „Dumnezeu” în fiziologie*, București, Editura Credința Strămoșească, 2007
33. Planck, Max, *Scientific Autobiography and Other Papers*. Translated by Frank Gaynor, Greenwood Press, Publishers, Westport, Connecticut, 1971
34. Polkinghorne, John, *Quarci, haos și creștinism*. Traducere de Alexandra Corina Stravinschi, București, Editura Cartea Veche, 2006
35. Polkinghorne, John, *Teologia în contextul științei*. Traducere de Smaranda Scriitoru, București, Editura Curtea Veche, 2010
36. Pollack, Robert, *Credința biologiei și biologia credinței*. Traducere de Viorel Zaicu, București, Editura Curtea Veche, 2007
37. Popper, Karl, *Raționalitatea revoluțiilor științifice*, apud Ilie Pârvu, *Istoria științei și reconstrucția ei intelectuală*, București, Editura Științifică, 1981
38. Sagan, Carl, *Cosmos*, New York, Random House, 1980
39. Stapp, Henry P., *Rațiune, materie și mecanică cuantică*, București, Editura Tehnică, 1998
40. Staratan, Gheorghe, *Max Planck (1858-1947). Despre relațiile dintre știință și religie*, în vol. Basarab Nicolescu, Magda Stavinschi (editori), *Știință și Religie: antagonism sau complementaritate?*, în colecția „Noua reprezentare a lumii”, București, Editura XXI: Eonul dogmatic, 2002

41. Tonnelat, M. A., *Louis de Broglie și mecanica ondulatorie*. Traducere de Mihai Livescu, București, Editura Științifică, 1969

F. PHILOSOPHICAL WORKS

1. ****Antologie de filosofie românească*, vol. 6, București, Editura Minerva, 1988
2. Banu, I., *Istoria filosofiei universale*, București, Editura de Stat, 1975
3. Berdiaev, Nicolae, *Un nou Ev Mediu*, în „SERIA TEOLOGICA”, în românește de prof. Maria Vartic, Sibiu, 1936
4. Blaga, Lucian, *Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*, ediție îngrijită de G. Ivașcu, București, Editura Științifică, 1966
5. Camus, Albert, *Mitul lui Sisif*, București, ELU, 1969
6. Caputo, John D.; Vattimo, Gianni, *După moartea lui Dumnezeu*. Traducere G. Cercel, București, Editura Curtea Veche, 2008
7. Chesterton, H. K., *Extraordinara inovație a lui Enoch Watts*, în *Opere alese*, vol. 3, Moscova, 1994
8. Cogniot, Georges, *Materialismul greco-roman*, București, Editura Politică, 1965.
9. Dimitriu, Emilian, *Educația ateistă – de la informație la atitudine*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983
10. Feuerbach, Ludwig, *Esența creștinismului*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1961
11. Feyerabend, Paul, *Contre la méthode*, Seuil, Points Sciences, 1975
12. Fiddes, P. S., *Freedom and Limit. A Dialogue between Literature and Christian Doctrine*, Macon, Georgia, Mercer University Press, 2000
13. Frank, Simon, *Realitatea și omul*, Paris, 1956
14. Heuer, Rolv, *Genie und Reichtum („Geniu și bogăție”)*, Vienna, Bertelsmann Sachbuchverlag, 1971
15. Engels, Fr., *Dialectica naturii*, București, Editura Politică, 1959
16. Engels, Fr., *Progresele reformei sociale pe continent*, în K. Marx, Fr. Engel, *Opere*, vol. I, Editura Politică, București, 1960

17. Engels, Fr., *Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință*, în K. Marx, Fr. Engels, *Opere*, vol. 19, București, Editura Politică, 1964
18. Engels, Fr., *Originea familiei, a proprietății private și a statului*, în vol. K. Marx, Fr. Engels, *Opere*, vol. 21, București, Editura Politică, 1965
19. Engels, Fr., *Ludwig Feuerbach și sfârșitul filosofiei clasice germane*, în Marx – Engels, *Opere*, vol. 21, București, Editura Politică, 1965
20. Erasmus de Rotterdam, *Elogiul nebuniei sau cuvântare spre lauda prostiei*. Traducere și note de Șt. Bezdechi, București, Editura Minerva, 2000
21. Gogol, N. V., *Meditații la Dumnezeuasca Liturghie*. Traducere și prefață de Boris Buzilă, București, Editura Anastasia, 1996
22. Gulian, C. I., *Mit și cultură*, București, Editura Politică, 1968
23. Gusdorf, Georges, *Mythe et métaphysique*, Paris, Flammarion, 1963
24. Grünberg, Ludwig, *Opțiuni filosofice contemporane*, București, Editura Politică, 1981
25. Hegel, G., *Enciclopedia științelor filozofice. I. Logica*. Trad. D. D. Roșca, V. Bogdan, C. Floru și R. Stoichiță, București, Editura Humanitas, 1995
26. Henzen, A., *Opere filosofice alese*. Vol. I, București, Editura Cartea rusă, 1952.
27. Hesiod, *Orfeu. Poeme*, București, Editura Minerva, 1987
28. Ionescu, Nae, *Tratat de metafizică*, București, Editura Roza Vânturilor, 1999
29. Kagan, M. S., *Comunismul și dezvoltarea artistică a omenirii*, în ***Arta viitorului. Antologie, prefață și traduceri de Victor Ernest Mașek, București, Editura Meridiane, 1979
30. Laertios, Diogenes, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, București, Editura Academiei R. P. R., 1963
31. Large, Friedrich Albert, *The History of Materialism*, London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co Ltd, 1925.
32. Lenin, V. I., *Sarcinile uniunii tineretului*, în V. I. Lenin, *Opere*, vol. 31, București, E.S.P.L.P., 1956
33. Lenin, V. I., *Opere*, vol. 38, București, Editura Politică, 1959
34. Lenin, V. I., *Materialism și empiriocriticism*, în *Opere complete*, vol. 18, București, Editura Politică, 1963
35. Lenin, V. I., *Trei izvoare și trei părți constitutive ale marxismului*, în *Opere complete*, vol. 23, București, Editura Politică, 1964
36. Lévy-Strauss, Claude, *Anthropologie structurale*, Paris, Plon, 1958
37. Lukács, G., *Ontologia existenței sociale*, București, Editura Politică, 1982

38. Madison, James, Alexander Hamilton, John Jay, *The Federalist*. Edited by Benjamin F. Wright, Cambridge, Harvard University Press, 1961
39. Marx, K.; Engels, Fr., *Despre artă și literatură*, București, Editura pentru Literatură, 1953
40. Marx, Karl, *Burghezia și contrarevoluția*, în K. Marx, Fr. Engels, *Opere*, vol 6, București, Editura Politică, 1959
41. Marx, K.; Engels, Fr., *Scrieri din tinerețe*, București, Editura Politică, 1960
42. Marx, Marx, *Contribuții la critica economiei politice*, București, Editura Politică, 1960
43. Marx, Karl; Engels, Fr., *Critica programului de la Gotha*, în *Opere alese*, vol. 2, București, Editura Politică, 1962
44. Marx, Karl, Engels, Fr., *Ludwig Feuerbach și sfârșitul filosofiei clasice germane*, în vol. 2, București, Editura Politică, 1962
45. Marx, K; Engels, Fr., *Opere*, vol. 20, București, Editura Politică, 1964.
46. Marx, K.; Engels, Fr., *Opere*, vol. 23, București, Editura Politică, 1966
47. Mondin, Battista, *Despre Dumnezeu. Filosofia religiei și Teologia filosofică*. Traducere din limba italiană de Wilhelm Tauwinkl, Iași, Editura Sapiientia, 2008
48. Muscă, Vasile, *Filosofia ca istoria filosofiei*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 2002
49. Newbiggin, Lesslie, *The Other Side of 1984*, WCC, Geneva, 1983
50. Pascal, B., *Cugetări*, București, Editura Științifică, 1992
51. Pătrășcanu, Lucrețiu, *Curenți și tendințe în filosofia românească*, Ediția a IV-a, București, Editura Politică, 1971
52. Pfaff, Konrad, *Distribuția artei la restructurarea sensibilității*, în ***Arta viitorului. Antologie, prefață și traduceri de Victor Ernest Mașek, București, Editura Meridiane, 1979
53. Piatkowski, Adelina; Banu, Ion (coordonatori), *Filosofia greacă până la Platon*, vol. I, partea 1, studiu istoric de I. Banu, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.
54. Pirenne, Jacques, *Histoire de la civilisation de l’Egypte ancienne*, tome I, Neuchâtel, Suisse, La Baconnière, Paris, Albin Michel, 1961
55. Pîrvan, Vasile, *Ideile fundamentale ale culturii sociale contemporane*, în ****Antologie de filosofie românească*, vol 4, București, Editura Minerva, 1988
56. Plămădeală, Episcop Antonie, *Umanismul marilor filosofi moraliști chinezi*, în vol. Antonie Plămădeală, *Ca toți să fie una*, București, Editura I. B. M. B. O. R., 1979
57. Pop, Traian, *Marx – Engels. Filosofia operei de tinerețe*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973
58. Proudhon, Pierre-Joseph, *Philosophie de la Misère*, Paris, Union Général d’Editions, 1964

59. Radișcev, A. N., *Călătorie de la Petersburg la Moscova*, București, Editura Cartea rusă, 1956
60. Sarte, G. P., *Critique de la raison dialectique*, Paris, 1960
61. Sartre, Jean-Paul, *L'Être et le Néant*, Paris, Gallimard, 1969
62. Schopenhauer, Arthur, *Lumea ca voință și reprezentare*, vol. 3, Iași, Editura Moldova, 1995
63. Soloviov, Vladimir, *Îndreptățirea binelui. Filosofia umană*. Trad. în rom.: Nina Nicolaevna, București, Editura Humanitas, 1994
64. Tallentyre, S. G., *Life of Voltaire*, vol. II, Stanford University Press, 2008
65. Timuc, Maria, *Eșecul Egoului, succesul lui Dumnezeu*, în „Jurnalul de weekend”, 14 februarie, 2013
66. Tresmontant, Claude, *Les idées maîtresses de la métaphysique chrétienne*, Paris, Editions du Seuil, 1962
67. Tudosescu, Prof. Univ. Dr. Ion (coordonator), *Filosofie. Materialism dialectic și istoric*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1975
68. Țuțea, Petre, *Omul. Tratat de antropologie. Problemele sau Cartea Întrebărilor 1*, Iași, Editura Timpul, 1992
69. Vianu, Tudor, *Istorism și raționalism. Studiu de Filosofia Culturii*, București, Tiparul Universitar, 1938
70. Vlăduțescu, Gh., *Ateismul în antichitate*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978
71. Werner, Charles, *La Philosophie grecque*, Paris, Petite Bibliothèque Payot, 1962
72. Wolfe, Bertram, *Marxism – One Hundred Years in the Life of a Doctrine*, New York, The Dial Press, 1965
73. Wurtz, Bruno, *New Age*, Timișoara, Editura de Vest, 1994

G. STUDIES AND PERIODICALS

1. Aiftincă, Prof. Univ. Dr. Marin, *Arta și dezestetizarea artei (II)*, în rev. „Portal-Măiastra”, Anul IX, Nr. 1 (34), Târgu-Jiu, 2013
2. Cotelea, Dumitru, *Relația Biserică-Stat în URSS (1970-1990)*, în rev. „AXA”, Nr. 22, 2010
3. Crainic, Nichifor, *Ortodoxia concepția noastră de viață*, în „Studii Teologice”, Seria a II-a, Anul XLV, Nr. 3-4, mai-august, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1993

4. Chivu, Iulian, *Afectivitatea*, în rev. „Portal-Măiastra”, Anul VIII, Nr. 1-2 (30-31), Târgu-Jiu, 2012
5. Drăgulin, Pr. Dr. Gheorghe I., „*Europenizare*” fără „*reîncreștinare*”?, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, Anul CVIII, Nr. 56, mai-iunie, București, 1990
6. Graham, Elain L., *Frenkensteins and Cyborgs: Visions of the Global Future in an Age of Technology*, în „*Studies in Christian Ethics*”, v. 16, nr. 1, 2003
7. Hayek, Friedrich A., *Sfârșitul adevărului*, în Revista de artă, cultură și civilizație „Sud-Est”, Nr. 2/20, 1995
8. Huxley, Aldoux, *Confessions of a Professed Atheist*, în „Report”, iunie, 1966
9. Lazăr, Ioan, *Apartheid Humanism*, în revista de politică, cultură și spiritualitate „AXA”, Nr. 5, decembrie, 2008
10. Lemeni, Adrian, *Concepția mecanicistă despre Univers*, în rev. „Credința Ortodoxă”, Alba-Iulia, Anul VI, Nr. 1, Ianuarie-Iunie, 2001
11. Plămădeală, Episcop Antonie, *Biserica slujitoare în Sfânta Scriptură, în Sfânta Tradiție și în teologia contemporană*, în „*Studii Teologice*”, Seria a II-a, Anul XXIV, Nr. 5-8, Mai-Iunie – Septembrie-Octombrie, București, 1972
12. Popa, George, *Nietzsche – profet al modernității*, în rev. „Portal-Măiastra”, Anul IX, Nr. 1 (34), Târgu-Jiu, 2013
13. Popescu, Pr. Ioan, *Structuri tematice cu implicații în gândirea teologică după lucrarea lui Erwin Schrödinger: „Ce este viața? Și spirit și materie”*, în „*Studii Teologice*”, Seria a II-a, Anul XLIII, Nr. 4, iulie-august, București, 1991
14. Preda, Radu, *Subsidiaritatea ca principiu de relaționare a Bisericii cu lumea*, în „*Renașterea*”, 4, 2005
15. Preda, Radu, *Securitatea și insecuritatea deconspirării ei. Comunismul în memoria clasei politice, a societății civile și a Bisericii*, în rev. „*Adevărul literar și artistic*”, 838, 30 septembrie, 2006
16. Răducă, Pr. Lect. Dr. Vasile, *Rolul formativ al religiei*, în rev. „*Studii teologice*”, Seria a II-a, Anul XLVI, nr. 1-3, Ianuarie-Iunie, E. I. B. M. B. O. R., București, 1994
17. Remete, Pr. Conf. Dr. George, *Filosofia, teologia și providența*, în „*Credința Ortodoxă*”, anul VI, nr. 1, ianuarie-iunie, Alba Iulia, 2001
18. Remete, Pr. George, „*Lupta*” omului cu Dumnezeu, în „*Altarul Reîntregirii*”, Serie nouă, Anul IX, Nr. 2, Iulie-Decembrie, 2004

19. Smeu, Grigore, *Filosofia și crizele contemporaneității*, în rev. „Portal-Măiastra”, Anul IX, Nr. 1 (34), Târgu-Jiu, 2013
20. Tăriță, Marius, „*Ism*”, *provine de la deconstructivism sau nihilism?*, în rev. „AXA”, Nr. 10, Mai 2009

H. OTHER SOURCES CONSULTED

1. Conquest, Robert, *The Great Terror. A Reassessment*, Oxford University Press, New York, 1990
2. Debicki, Jacek; Favre, Jean-François, *Istoria Artei. Pictură, sculptură, arhitectură*. Traducere din limba franceză de Corina Stanciu, București, Encilopedia RAO, 2000
3. Dostoievskii, F. M., *Crimă și pedeapsă*. Trad. din limba rusă de Ștefania Velisar Teodoreanu și Isabella Dumbravă, București, Editura RAO, 1995
4. Dostoievskii, F. M., *Idiotul*. Traducere din limba rusă de Nicolae Gane, București, Editura RAO, 1996
5. Dostoievskii, F. M., *Demonii*. Traducere din limba rusă de Nicolae Gane, București, Editura RAO, 1996
6. Dostoievski, F. M., *Frații Karamazov*, vol I, București, Editura RAO, 1997
7. Dumitrescu, Sorin, *Noi și icoana*, București, Editura Anastasia, 2010
8. Duvignaud, Jean, *Sociologie du théâtre*, Paris, PUF, 1965
9. Heller, Agnes; Feher, Ferenc, *De la Ialta la Glasnost*. Traducere de Doina Lică, Timișoara, Editura de Vest, 1993
10. Durant, Will; Durant, Ariel, *Civilizații istorisite*, vol. 17 – Reforma, București, Editura Prietenii Cărții, 2005
11. Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Traducere de Cezar Baltag, București, Editura Științifică, 1991
12. Georgescu, N., *Numele ca un gârbaci peste față...*, în rev. „Bucovina literară”, anul XVI, nr. 1 (179), ianuarie, Suceava, 2006
13. Ionescu, Eugene, *Rinocerii*. Traducerea și nota asupra ediției de Dan C. Mihăilescu, București, Editura Univers, 1996
14. Koselleck, Reinhart, *Conceptele și istoriile lor. Semantica și pragmatica limbajului social-politic*. Trad. de G. H. Decuble, M. Oruz, București, Editura Art, 2009
15. Kott, Jan, *Shakespeare, contemporanul nostru*, București, ELU, 1969

16. Mănescu, Clio, *Mitul elen și dramaturgia contemporană*, București, Editura Univers, 1977
17. Munteanu, Cristinel, *Despre caracterul motivat al numelor proprii din opera literară*, în rev. „Limba Română” nr. 7-8, anul XVIII, 2008
18. Oppenheim, Walter, *Europa și despoșii luminați*. Traducerea: Roxana-Aura Duma, în colecția „Acces la istorie”, București, Editura ALL, 1998
19. Papacostea, Șerban, *6 martie 1945. Începuturile comunizării României*, București, Editura Enciclopedică, 1995
20. Rémond, René, *Religie și societate în Europa. Secularizarea în secolele al XIX-lea și XX 1780-2000*. Traducere de Giuliano Sfichi, București, Editura Polirom, 2003
21. Roșulescu, Vladimir, *Tronul Romei sau viețile celor 75 de împărați romani*, Craiova, Editura SCORILO, 1999
22. Soljenițin, Alexandr, *Pavilionul canceroșilor*. Vol. 2, traducere din limba rusă de Eugen Uricariu și Maria Dinescu, Colecțiile COTIDIANUL – Literatura, București, Editura Univers, 2009
23. Suci, Ioan, *Eroism – terapie contra mediocrității*, Alba Iulia, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române Alba Iulia, 2002
24. Valéry, Paul, *Variété V*, Paris, Editura Gallimard, 1998
25. Zamfirescu, Ion, *Istoria universală a teatrului*, vol. II, București, ELU, 1968

I. WEBOGRAPHY

1. http://www.arh-eparhia.ru/publications/?ELEMENT_ID=35641
2. <http://www.russian-orthodox-church.org.ru/nr304241.htm>
3. www.impactapologetics.com
4. <http://www.ateism.ru/article.htm?no=2212>